

SANAL KİTAPLAR

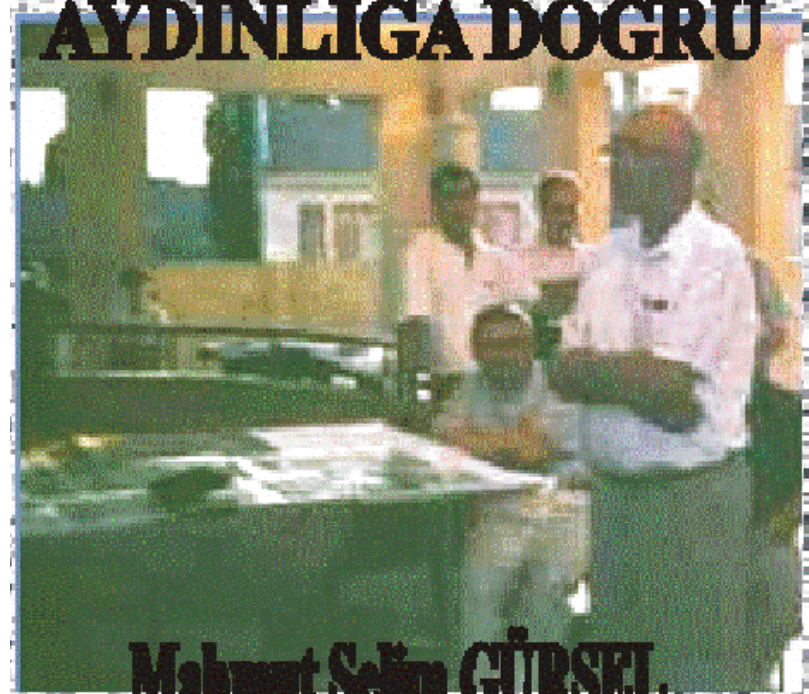
2018

ISBN978-625-96387-2-0

AYDINLIĞA DOĞRU

YAZDIKLARIMIZ: 45

**İsmail PAMUK
AYDINLIĞA DOĞRU**

Mahmut Selim GÜRSEL

2018

İsmail PAMUK
AYDINLIĞA DOĞRU

Mahmut Selim GÜRSEL
2018

İSBN978-625-96387-2-0

İÇİNDEKİLER

Mahmut Selim GÜRSEL TAKDİM

Mahmut Selim GÜRSEL Hayat Hikâyesi

İsmail PAMUK HAYAT HİKAYESİ

AYDINLIĞA DOĞRU

BEKE (FİGANİ) YIL

BİR DEVRE IŞIK TUTAN EĞİTİM OLAYI (KÖY

ENSTİTÜLERİ)

BİR MAHALLENİN TARİHTEKİ YERİ KALE

MAHALLESİ

ÇAL COBAN ÇAL

ÇORUM PİRLER VE PİR BABA

ÇORUM VE PİR SULTAN

ÇORUM'DA ADI BÜYÜK KENDİ YAZILMAMIŞ

FAKAT BİLİNEREN BİR TARİH ZEYTİN DERESİ

DODURGA'DA HÜSEMOĞULLARI

DOYUMSUZUK

DÜNDEM BU GÜNE AĞITLARIN ANADOLU'SU

DÜŞLERİM (ŞİİR)
EUKAİTHA'DAN ÇORUM'A
HIZIR UĞRASIN
KANLI MELEK
KARADONLU CAN BABA KİMDİR?
KIRK DİLİM SAVAŞI
SON ÇAĞRI
SUNGURLU'DA DEDEMOĞLU
SUNGURLULU AŞIK AHMET
TARİHTE MECİTÖZÜ
TURİZM VE İLİMİZ
YENİ GÜN

TAKDİM

Bir kitabın doğması, o kitabı yazmaya kalkan kişinin amacına ve bilgi birikimine göre değerlendirilmesi uygun olarak görülmelidir.

Elinizde bulunan bu çalışmanın sizlere ulaşması için günlerini veren bu çabası için şükranlarımı sunarken, bu çalışmada da benim ufacık bir katkımın da bulunması beni bahtiyar etmiştir.

Bu çalışma ile sizlerde bazı bilgileri edinmiş ve faydalanmış olarak uzun yılların birikimlerinden aydınlanacağınızı göreceksiniz.

Bilgi; yazılmadıkça kaybolmaya açık birikimlerdir. Her insan bir kitaptır; onu okumamız gereklidir.

Tanımadığımız ve anlamadığımız kişiler hakkında nasıl kararlar veremezsek; bir çalışmayı da incelemeden, okumadan karar veremeyiz.

Mahmut Selim GÜRSEL

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Mahmut Selim GÜRSEL

1947 tarihinde babamın subay olarak bulunduğu Erzurum'da bir at arabasında doğum evine giderken doğmuşum. Babam Eminsü Ali Rıza Gürsel, annem ise Fahriye hanımefendi idi. İlkokula İskenderun'da başladım. Ankara' da bitirdim. Ankara Yenimahalle Ortaokulunun birinci sömestrinde babamın emekli olmasından dolayı 1960 yılında Çorum'a gelince Atatürk Ortaokuluna devam ettim. Babamın "oku da oğlum ceketimi satar seni okuturum" diyerek bana yaptığı nasihatleri ters tepki yaptı, okumuyorum diyerek okulu birinci sınıfta

bıaktım. Marangoz çırağı olarak Azmi Başar ustanın yanına girdim. Askere gidene kadar ustanın yanında çalıştım.

1967 tarihin de askerlik dönüşü, Ankara Emniyet Müdürlüğüne teknisyen olarak göreve başladım.

Ortaokulu dışarıdan 2 yılda bitirdim 1972 tarihinde

Polis Memuru olarak Ankara'da çeşitli şubeler ve karakollarda çalıştım. 16 Eylül 1973 tarihinde Selma (Kurşuncu) Hanımefendi ile evlendim.

1978 yılında ayında naklen Çorum İl Halk Kütüphanesine Memur olarak geçtim.

Dışarıdan Çorum Ticaret Lisesini iki yılda bitirdim.

Kendi kendime Osmanlıca'yı öğrenmeye uğraştım, Hat sanatı ile biraz ilgilendim 150 ye yakın Ser levham var, Çorum Güzel Sanatlar Galerisinde ve Kütüphane salonlarında bu levhaları sergiledim.

03. 08. 1988 tarihinde İl Halk Kütüphanesi Müdür yardımcılığına atandım.

1990 tarihinde kütüphanelerdeki kitapların tasnifi **KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**

ile ilgili 10 yıllık bir araştırmamı "Alfabetik Onlu Tasnif Fihristi (Dewey) "kitap haline getirip Kültür Bakanlığına sundum. Kitabımdan Türkiye'deki bütün kütüphanelere dağıtılmak üzere 1000 adet satın aldılar.

1993 yılında Türkiye'deki bütün kütüphanelerde bulunan " El Yazması" kitapların Ankara Milli Kütüphanesine toplanma kararı veren Kültür Bakanlığına karşı Çorumlu hemşerilerimi haber dar ettim, mahalli radyodan ve gazeteler ile parti il Başkanlarını ile Millet Vekilimiz Adnan Türkoğlu ve Belediye Başkanımız rahmetli Turan Kılıççıolu' nun destekleri ile el yazma kitaplarımızın Çorum' da kalmasını sağladım!

Açık öğretim için üniversite sınavlarına girip kazandım. İkinci sınıfta iken 25 Nisan 1994 tarihinde Tatvan Bitlis'e Müdür olarak tayinim çıktı, tayin edildiğim yere gitmeyerek emekliliğimi istedim.

İlkokul sıralarında okuyarak pilot olmanın düşlerini kurardım. Bu hayalim gerçekleşmedi. Şu anda emekli memurum.

Marangozluk, oymacılık, Polis Memurluğu, Memurluk ve idarecilik yaptım. Her çalıştığım meslekte çeşitli önemli olaylar oldu ise de son çalıştığım kurumda bence; en önemli bir hatıramı anlatmak istiyorum:

Kütüphanedeki çalışmalarım ve " El Yazması Kitaplar"ın Çorum'da kalması için verdiğim çabalar neticesinde Bitlis Tatvan'a tayin edilme olayım beni çok yıktı. Fakat bu üzüntümün boş olduğunu zamanla gördüm. Rabb'imizin izni ile Hacca gitmek nasip oldu, iki kitap daha yayımladım ve elinizde bulunan bu derginin çıkmasına vesile oldum. Mesleklerin insanlara sağladığı maddi avantaj olarak, evinizi geçindirecek, namerde muhtaç etmeyecek avantajından başka, manevi olarak; sizin yaptığımız işlerle ilgili karşılaştığımız problemleri değerlendirirseniz avantajların neler olabileceğini hayat okulundan öğrenmiş oldum.

Yazı yazmaya beni kimse teşvik etmedi Kütüphane için hazırladığım kitap beni yazmaya teşvik

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

etti. Yazılarım mahalli basında yayımlandı. Yazılarımdan dolayı bir ödül almadım; fakat kitapları ve bu dergi benim için en büyük ödüldür.

İdealim: Çorum'a tam teşekküllü bilgisayar ortamında bir kütüphane kazandırmaktır. Bu idealim yüzünden tayinim çıktı. Yayımlanmış dört çalışmam bulunmaktadır. Bunlar:

" Alfabetik Onlu Tasnif Fihristi (Dewey) ",
Bakanlığa sunulmuş; "Alfabetik Türk ve Yabancı Yazarlar Fihristi" ve "Ne Nerede Başlıklı Arama Fihristi" basım için hazır beklemektedir. Yazılarım daha çok araştırma dalı ile makale türüdür. Tiyatro çalışmalarım, şiir ve hikâye denemelerim bulunmaktadır.

Benim okuyucularıma diyeceklerim şudur ki. Doğru bildiğiniz konuları savunun. Bu savunmanız size belki tepkiler getirecektir. Bu tepkileri inceleyerek doğru olup olmadığını araştırın.

Çalışmalarım:

<https://gurselyayin.com>
corumlu2000@gmail.com

İsmail PAMUK 1933-2001

1933 yılında Çorum'un Kuşşaray Köyünde doğmuşum. Ladik Köy Enstitüsü mezunuyum. 25 yıl eğitim emekçiliği yaptım ve emekli oldum. 1990 yılında Ön Lisansımı tamamladım. 1960'lı yıllardan beri özümseyerek edindiğim evrensel kültür birikimimi yöresel kültürle buluşturmak amacı ile sarıldım kaleme. 60'lı yıllarda yerel basın da şiirlerim, 70'li yıllarda "Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Anadolu Köy Tiyatrosunda bir oyunum" yayımlandı. Şimdi ise Çorum'un kültürel zenginliğini gelecek kuşaklara taşımak amacıyla araştırmalar yapmaktayım. Bunların bir bölümü yerel basında yayımlandı. Yakın bir zamanda kitap

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

haline getirmeyi düşünmekteyim.

Köyümüzde başka memur olmadığı için öğretmenliğe özenir,öğretmenliği düşlerdim. Bir anım ise : Öğretmenlik yaptığım Çorum'un bir dağ köyünde muhtar odasından gece 24.00'de lojmana evime gidiyordu. Kar fırtınası yoğun bir şekilde idi ve köpekler önümü kesmişti. O telaşla bir karaltıya "Hoşt,hoşt" diye seslendim. Ama hiç kıpırdamadan karşımda duruyordu,inatla tekrarlıyordum ki "işine git öğretmen" demez mi o karaltı. Meğer,iki evli olan vatandaşın ilk eşinden doğan oğlu adamcağızı dışarı atmış. Adama, "evi ne git" dediğimde " bizim ev deki fırtına buradan fazla hocam" demiz mi...

Beni yazı yazmaya özen diren,yaşamını örnek aldığım insan,Edebiyat Öğretmeni Necmiye Aybastı'dır. Yazılarımdan dolayı bu güne kadar bir ödül almadım.

En büyük tutkum, Köy Tiyatrosu ve Orta Oyunudur. İdeallerimizin tamamını gerçekleştirmek elbette ki mümkün değil ama,bir nebzedede olsa

gerçekleştirdiğime inanıyorum.

Çalışmalarım basın dışında yayınlanmamakla birlikte Hasan Paşa Kütüphanesine bağışladığım Çorum hakkında bir dosyam var. Araştırma ve inceleme dalında yazıyorum Çeşitli dergi ve gazetelerde bu çalışmalarım yayımlanıyor.

Beni yazarlığa iten, 1948 yılında okulumuzda düzenlenen bir şiir yarışmasında 1.lik ödülü almamdır. Bir kıtasını örneklersek:

"Hiç gitmiyor şu Akdağın dumanı
Hasretim, özledim garip anamı.
Gülün gonca açılacak zamanı
Kem gözle bakıp ta yolmasın eller"

Burada eklemek istediğim bir şeyler elbette ki var, o da şu: Taşranın kısıtlı ortamında gençlerimizin yeteneklerini nasıl gerçekleştireceğiz. İçtensiz, içeriksiz, standart dışı ve içi boş şablonlaşmış nutuklarla mı, yoksa onlara sanat ortamı yaratarak, yazarlarla, çizerlerle, ozanlarla tanıştırmak, onların desteğini alarak ve onları anlayarak mı ? Çünkü her genç insan biraz şairdir, biraz ressamdır. Fırsatı

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

yaratılsa yeteneklerini geliştirebilir ve kendilerini aşarlar. Yoksa kimse doğuştan şair veya ressam doğmaz. Onların duygusal dünyalarında yalnızlığa mahkum etmemeliyiz diyorum.

Internet'te

Yazarımız <http://corumlu2000.dergisi.info> , yazıları ve şiirleri yayınlandı.

Böyle yazmıştı İsmail Pamuk Dergimizin 12 sayısı için hayat hikayesini.

İnsanoğlu için hayat nedir ki ? Bir varmış,bir yokmuş ile geçen günler. Ömür kısa,çok yaşamış gözüksek de,yaşlanmış gözüksek de çok kısa. Bu kısa ömrü faydalı şeylerle geçirdiysek ne mutlu. Arkamızdan biz anacakları bir çalışma bıraktıysak yeterli. Kısa ömrümüz sonsuz olur o zaman. Yaşarsın,tanırlar çalışman ayakta kaldıkça.

İsmail Pamuk'un Dergimizde yayımlanmış ve kitap haline getirilmemiş yazıları bulunmaktadır. Basılmasa da sanal olarak yayımlamayı düşündüm.

Geride kalanlara sabır diler, Hocamız İsmail Pamuk'a Allah C.C. Rahmet dileriz.

Mahmut Selim GÜRSEL

AYDINLIĞA DOĞRU

Ladik'te enstitü var dediler.
Yürüdük havzayı,dağları aştık.
Orta Anadolu, Karadeniz'in,
İnsanları ile bir kucaklaştık.

Sabahları harman dalı oynardık
Ege,Marmara'yı,yurdu boyardık.
Ha bizim uşak ile türkü söyledik
Yurt içinde bu menzile ulaştık

Hem Adana dedik,hem de Erzurum
Sen ben diyerek de yapmadık yorum.
Farkımız mı var ki ? Edirne,Çorum
Bacıya,kardeşe böyle yanaştık.

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Tonguç dedik, Yücel dedik, ev kurduk.
Veysel olduk sazı teline vurduk.
Akpınar'la birlik biz akıyorduk
Erdemleşti Ülkem, beraber oldu.

Yabanlar mısıra kötü dadandı
Tarlayı elinden alacak sandı
İsmet Paşa dahi seyirci kaldı
Yılanla, çayanla bir bir dolaştık.

Ülkemde yükselen eserlere bak !
Hasret geri tepti İsmail'e ak
Yarına uzanan çelengi tak
Yıktı karanlığı hep bile aştık.

BEKE (FİGANİ)

Mecitözü yazımda çok geniş kaynaklar inceledim, birkaç sayfa ile özetledim, bunları yazsam ciltler olur. bunların içinden Beke'yi geçmek istemedim. Hiç kimsenin kaleme almadığı, hiçbir kaynakta rastlamadığım, hatta Hüseyin Hüsamettin'in Amasya Tarihini satır satır okuduğum halde hep kıt kaynaklar çıktı karşıma. Başlama bitirmenin yarısıdır diye Mecitözülülerin samimi isteklerine hürmet göstererek noksanlarım da olsa bu yazıyı kaleme aldım.

EKUHAİTTA'ı yazan İngiliz Arkeolog Sir Williaam üç yılını "PİMALİSA"da geçirmiş. 1888 yılında yayınladığı Anadolu'nun Tarihi isimli

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

yapıtından alınan bilgi “PİMALİSA” Hacıköy'den söz ederken Romalılardan önce bu bölgede oluşmuş bir mesire yerinden söz eder. Milattan sonra 140 yılından 1509 yılına kadar “BEKE” pek tanınmıyor. 1509 yılındaki deprem (halk dilinde Büyük Kıyamet” olunca,su biraz daha çoğalır. Roma Anadolu'ya hakimken Gümüş Hacıköy ve Hac Köy yani kaplıcada EKUHATA sınırları içindedir. Amasya'yı da çağrıştıran KARİSSA director

Beke'yi incelediğimizde bir mekan kalıntısına rastlarız. Türklerin göçer evli olduğunu biliyoruz. O mekanın Türkmen çavuşu Bekeli Bekir Çavuşa ait olduğu araştırmağa değer. Bekeli Bekir Çavuş bu mekanda iken bir göç grubu Türkmen daha gelir. (1299 M. Faklan) Devrin egemen güçleri yeni gelenleri yerleştirmek istemezler, çadırlarımızı sökün emri gelince Bekeli Bekir Çavuş kızını şimdi bile adı unutulmayan ileride büyük bir ozan olacak FİGANİ'yle evlendirir. Yukarıya bunlar benim horantam diyerek çadırların sökülmesini önler. Böylece Figani köyü yerleşik düzene geçer. Geçer de, herkesin bildiği Figani Trabzon'a okumaya gidir ve bazı kaynaklarda

Trabzonlu olarak geçer. Ben fakir bu gerçeği de meydana çıkarmaktan onur duyarım.

Figani ozandır. Kabına sığmaz bir bakarsın İstanbul'da, bir bakarsın Tuna boylarında savaş öncülüğü yapar. Ama adı açıklanmayan bir şiirinden dolayı İbrahim Paşanın Balkanlardan getirttiği İstanbul'a diktirdiği taşı hicvettiği için astırılır. Figani halkın koynunda yaşıyor ama şimdi mezarı bile belli değildir. Halk bir gerçek üzerine yemin ederken “Yalan söylüyorsam Figani gibi kanım aksın” diye yemin eder. Yani Bekeli Bekir Çavuşun soyu bugün kızı tarafından adını verdiği Figani köyünde yok denecek kadar azdır. Bu gün ki söylenceleri buraya alırsak yazımız masala döner. Biz belgeler üzerinde duralım. Bilge kişiler eğer bulurlarsa belgelere bilgilerini eklerler.

Aşık Figani: Belli kaynaklarda 1532 yılında Trabzon'da doğduğu kaydı var. İnsanoğlu nerede yaşıyorsa,Karacaoğlan gibi büyük insanlara yaşadıkları yerlerde sahip çıkmışlardır. Önrek verdiğimiz Karacaoğlan'ın on dokuz yerde mezarı bulunmaktadır. Bizde Figani'yi bu şekilde değerlendirebiliriz.

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Mecitözülü, Trabzonlu, İstanbullu. Yine Figani'nin Kanuni döneminde yaşadığı kesindir. Yazar Abdulkadir Karahan “Figani Divançesi”ni tüm bilimselliği ile hizmete sunmuştur. Yine Murat Uraz'ın Şairler ve Yazarlar Sözlüğünün 273. sayfasında: “Asıl adı Ramazan olan Figani, İran'da tıp öğrenimi gördüğü, İran dönüşünde İskender Çelebi'nin yakınlarından olduğu bilinmektedir. 60'a yakın gazellerinde ustaca buluşlar olduğu ince hayalleri olduğunu tespit etmiştir.

BİR DEVİRE IŞIK TUTAN EĞİTİM OLAYI (Köy Enstitüleri)

1 Veli PAMUK 2 Hüseyin YÜCEL
3 İzzet MERİÇ 4 İsmail PAMUK

[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

Balkan, Cihan ve İstiklâl Savaşı sonu Ülkemiz tam anlamı ile yoksulluk, hastalık ve açlıkla da savaşıyordu. Analar, babalar evlatlarını Yemen'de, Balkanlara da, İstiklâl Savaşında evlatlarını kaybetmiş. Ülkenin durumu bu...

Büyük Atatürk, İsmet Paşaya der ki: "Silahlı savaşı kazandık, cehaletle nasıl savaşağız" Dediğinde; İsmet Paşa "Yine Mehmetçikle" Cevabını verir. Zeki köy çocuklarından askerde Çavuş olarak terhis olanlar, Eğitim men olarak köylere gönderirler. Eğitim kursları, Köy Enstitüleri ve 1940 yılında çıkan bir yasa ile Köy Enstitüleri kuruldu.

Bu hareketle köyler birer şantiyeye dönüştü. Köye okul, sağlıkçı, veteriner ve üretmen tarımcılar adeta bir devrim yaratıyordu.

Bu arada ağaların, bazı topraklarını Tarım Okullarına ve diğer okullara istimlak ediliyor, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Meclisin tozlu masalarında bekletiliyor.

O sıralar tek parti; Cumhuriyet Halk Partisi Ülkeyi yönetirken, bir Millet Vekili

Meclis salonunda İsmet Paşanın yani; Başbakanın yanına yaklaşarak diyor ki:"Paşa, paşa,bu çarıklılar Meclise gelirse burada ne siz kalırsınız, nede ben."

Atatürk ölmüş, İnönü Demokrasiye geçme hevesinde, Paşa:

"Sen Meclise bir önerge ver. Hasan Ali, Hakkı Tonguç komünist de, bu insanlar onunla bir asır uğraşın" Diyor Olay tam isabet. Politikacılara malzeme lazım."

Köy Enstitüleri komünisttir" dediler. En yakınınıza bile kendilerine alkış tutturdular.

"Sürer eker biçeriz
Güvenip ölesine
Milletin öz kazancı
Milletin kasasına "

Dediğimiz diler susuyor. Tuna boylarında 1893'te Tatar Atmaca köyünde doğup, Konya, Kastamonu'da ve Almanya'da eğitim alan eşsiz

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

eğitimci Hakkı Tonguç ve 500'ün üzerinde dünya klasiklerini Türkçeye kazandıran Hasan Ali Yücel'e dişlerini bilemiş ve görevden almışlardı. "Ömrüm oldukça Köy Enstitülerini yakından ve candan takip edeceğim" diyen İnönü suskunluğu seçmişti. Fevzi Çakmak, Kazık Karabekir paşalar Köy Enstitülerini kapatmak için seferber olmuş, Şemsettin Siber'i Milli Eğitim Bakanlığına getirmişlerdi. Hatta benim tanık olduğum, Tefik İleri, Samsun Bölgesi Bayındırlık Müdürü idi. Yol kapandığı zaman okuldan yardım ister, Samsun - Ankara yolunun Toptepe kısmını kürek ve yabalarla açardık. Bir akşam Akpınar Ajansına haber almaya Müdürün odasında Tefik İleri oturuyordu. Bana dönerek " Evladım! Cumhuriyetin temelini biz attık, çatısını da siz atacaksınız" demişti. Milli Eğitim Bakanı olur olmaz ilk işi Köy Enstitülerini kapatmak oldu. Dönelim eğitim sistemine: Bu gün okullar öğrenciye öğretim pompalıyor. Üretken eğitim yok. Sadece verilen öğretim.

Biz Köy Enstitüleri kapandı diye ağıt yazmıyoruz ancak:

Ey Sisdağı Sisdağı
Eritemedin eritemedin karı
Bu yılda böyle geçti
Bu yılda böyle geçti.
Yüreğimin yüreğimin efkarı

Yurdumun ücra bir köşesinde okul Bayrağının dalgalanışının uyandırdığı hazı hep tatmak isterim. Şimdi öğretmen köy okuluna sabah gidip geliyor . Öğretmen dersten çıkıp şehre gidiyor. Hani; öğretmenin görevi sadece dershane değil, giyimde, sağlıkta, mutfakta, hatta köy yönetiminde birinci aza idi?

Evet; Köy Enstitülerine yas tutmuyoruz ama eğitimsiz öğrenciye köyde bir kitaplı-ğa özendiren aydın bu insanlara hiç mi ihtiyacı yok?

Neden öğretmenin özünden; Fakirlerler, Makallar, Başaranlar çıkmıyor?

Niye öğretmen okumuyor. 20 yıl evvel aldığı bilgiye sığınıyor?

Çünkü sistem okuma diyor. Okuyan in san

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

kendini geliştiriyor da ondan...

Ülkemizde 21 Köy Enstitüsü vardı. Bu Enstitülerden yirmi bir bin mezun oldu.

Gelelim ilimizin Köy enstitüsü mezunlarından aklımda kalanlarına:

Fazıl Demiral, Müslüm Tunaboğlu, Cemal Aksoy, İsmail Pamuk, Ömer Poyraz, Hamdi Şentürk, Cahit Bellek, Ahmet Aksu, Aslan Emektar, Fevzi İlman, Hüseyin Şener, Bekir Buğdaycı, Osman Yılmaz, Rıza Taşkırda, Halil Gökhan, Hasan Danışman, Hamdi Alkır, Hasan Sarıyüce, Hasan Arıkazan, Haydar Sarıaltın, Esat Yural, Ali Aykaş, Bektaş Gülez, Ali Terzi, Ramazan Top, Yusuf Polat, Kemal Kara-bulut, Osman Hölük, Adem Kalkanlı, Neşet Efe, Şevket Yılmaz, Ali Öztürk, Abidin Baş, Veli Can, Aşır Baş, Ramazan Şimşek.

BİR MAHALLENİN TARİHTEKİ YERİ KALE MAHALLESİ

Bildiğiniz gibi; keleş mahallesi Çorum'un belki de en eski mahallesinden birisi olarak sayılır dersek yanılmayız.

Kale'nin sözcük anlamı ise:

Düşmanı gelesi için beklenen, yollar üzerinde askeri önem taşıyan, şehirleri veyahut geçitler ile dar boğazların güvenliğini sağlamak için yapılan duvarlı, burçlu ve mazgallı yüksek ve müstahkem yapılarıdır.

Çorum civarında bulunan Kırkdilim Kalesi, Simala Kalesi, Kabil Kalesi, Sazak Kalesi, Osmancık Kalesi, İskilip Kalesi bilinen örneklerdir.

Çorum'un bilinen Kalesi ise Bizanslılar tarafından kullanıldığı, Danışmendilerin Çorum'u almak için yaptıkları savaşta bulunan kalayı kuşattıkları bilinmektedir. Danışmendilerin kumandanı Melik Ahmet tarafından 1076 tarihinde Bizanslar döneminin kale komutanı Nastur'dan alınmıştır. Nastur'un direnmesi sonuç vermemiş, Çorum Kalesi kuşatmasında altı bin insanın ölümüne ve bir o kadar da Türk şehide mal olmuştur.

Çorum'a zamanlar bile Anadolu'nun buğday ambarı olarak biliniyordu.

Türklerin geleceğinden haberdar olan kale sakinleri tarafından bugün Gerdek kayası denilen yere Nikonya'nın kıymetli eşyaları ile Nastur'un hazinesi de Türklerin eline geçmiştir.

Çorum'un kalesi hakkındaki bilgiler ise Haçlı ordusunun Çorum Kalesini kuşatması ve bu kuşatma

[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

sırasında açıktan Türklerin anlaşma yaparak teslim olmaları işe bir katliamı getirmiştir.

Bu katliamda Haçlılar 60.000 Türk erkeğinin kafalarını keserek kafalarından kule yapmışlar, kadın ve kızları da Bizanslılara köle olarak satmışlardır. Çorum'da bulunan Ulu Mezarın bir adı da Doruk Mezar olarak bir sebepten bu güne kadar yaşlılar tarafından anılmaktadır.

Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde Erzurum'dan gelirken Çorum'a uğradığını yazar Kitabında

“Şehrin Kible tarafında celali şerrinden emin olmak için cahar (dört) köşe bir kaleyi rağnası vardır Amma küçüktür. Bir kapısı vardır. Dizdarı (Kale Kumandanı) neferatı (erleri) müstefi cephanesi ve birkaç hanesi ..’ diye bahsetmektedir.”

1320 Hicri Ankara Salnamesinde de Çorum Kalesi için:

“Çorum emsari kadimesinden olup kasabanın ciheti çenubiyyesinde ve muhtelif mahallinde atikye sun’i bir kalesi ve kalenin içinde 20 haneden müteşekkil mahallesi vardır” denilmektedir.

Rıfat Arıncı Çorumlu Dergisinde kaleden bahsederken:

Kaleyi Danışmendiler yeniden yaptığını” tahmin ettiğini söyler.

Bu verdiğimiz kısa bilgilerden sonra, Çorum'da kalenin bulunduğu yer zamanla kale dışına taşarak bu günkü zamana kadar devamlı gelişen, şehrimizin halen büyük mahallelerinden birisi durumundadır.

ÇAL ÇOBAN ÇAL

Değerli okurlar !

Biz ne yapıyoruz . İğne ile kuyu mu kazıyoruz. Yoksa,yoksa kabuk bağlamış bir yaranın üzerini mi açıyoruz ?

24.07.1999 tarihinde sayın Ekrem SOLAK'ın çağrısına uyarak “Kırkdilim” köyündeyiz. Konuk olduğumuz evden “Gölünyazı” çevresine açılıyoruz.

Feruz köyü, Taşpınar köyü yanımızda “Eymir” ve Harmancık köyü karşımızda, Kö-se Dağı, Alagöz ve “Çorumlu” yaylası az ötemizde; geçmişte yüreklere ok gibi işleyen, bir fiğan ve I. Murad'ın oğlu Yıldırım Beyazıt oğlu Ertuğrul gazi'yi nerede hangi savaşta kaybetti.

Mezarına bir taş dikilmişmi Bu sorunun cevabını

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

aramak için değerli yöre bilimcisi Ekrem SOLAK'ın bilgilerine başvurduk. Bu başvuruda bu yörenin aşığı emekli ormancı'nın Çorum'da hatta İstanbul'da yaşamasına hiç bir engel yok. Ama "Koca Ekrem" doğa diyor, köyüm diyor Kırkdilim'de yaşıyor.

Tarihte çok kıt bilgilerle geçen "Kırkdilim Savaşı" için bildiklerini sorduk tam bir canlı tarih, Gerçek bir çevre bilimcisi sayın Solak.

Ekibimizin kamera çekimini üstlenen Elvan EKER, hobi ortağım; "ÇORUMLU 2000 Dergisi'nin sahibi Mahmut Selim GÜSEL, Ekrem SOLAK ve ben, Ertuğrul'un mezarının işaretlendiği tepeye çıktık. Türk insanı mezarlarını hep yüksek tepelere kor. Gönlüncü yüceliklere doyar.

Ertuğrul Gazi'nin mezarında Kartalların yuva yapmadığı Kırkdilim kayalıklarını, güzel ördeklerin yüzdüğü Gölyazı'yı kucaklamış. Böylece Ertuğrul Gazi'nin yattığı mekanı kucaklamak bizlere nasip oldu. Azı çoğu, eğrisi ve doğrusuyla tarih bilimcilere sığındık.

I. Murad'ın torunu Ertuğrul'un bu yerde şehit oluşunu, ayrıntıları ile aktaran Sayın Ekrem SOLAK'I dergi adına bu bilgileri adına kutlamak isterim.

Yıldırım Beyazıt Osmanlı Beyliklerini birleştiren komutan olarak tarihteki yerini almıştır 1381-1389 yıllarında bu yörenin Ertana.

Beyi Kadı Burhaneddin'in idaresindedir. Burada yapılan savaşta; Burhaneddin üstün gelerek Aydın Sancak Beyi olan Yıldırım oğlu Ertuğrul bu savaşta şehit olur.

Bir komutan düşünün; Çubuk'ta Timur'a yenilmiş, Kırkdilim'de oğlunu kaybetmiş ve başlığımızdaki söylenceye dönecek olursak bir de Timur'un zafer nüktesi. "Bu dünya benim gibi topala, senin gibi köremi kaldı" der. İyi muamele yapılmasına bile hazmedemez. bir kırdan kaval çalan çoban görünce Beyazıt "Çal çoban ne Ertuğrul gibi Oğlun öldü, ne Sivas gibi bir kalen alındı" der. Söylenceye göre, parmağındaki yüzüğün içindeki zehiri yalar.

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Gelelim ayazı iliklere işleyen Eymir Gölü'nün yani Gölyazı'nın öyküsüne:

Yıllardır dillerden düşmeyen bir öykü,bu toprakların sevdalısı Ekrem bey şöyle dedi:Bu yörede her yönüyle sevilen Mehemed Bey pusuya düşürüldükten sonra ölür. Ardından şu ağıt yakılır.

El yazıya el yazıya
Duman çökmüş göl yazıya
Kurban olam,kurban olam
Beşikte yatan kuzuya

El veriyor,el veriyor
Orta direk yel veriyor
Açtım baktım yorganını
Mehemedim can veriyor.

Dedik de bu öyküyü böylece tamamlamaya çalıştık. Gönlünüzce bir evren dilerim sevgili okuyucularım.

[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

ÇORUM'DA PİRLER ve PİR BABA

Karakoyunlular tarihte 14. Yüzyılda görünürler. Erzurum ve Musul ikametgâhlarıdır. Doğu Anadolu'da Devlet kuran Türkmen kabilesidir. Bu arada totemlerinin koyun olmasından Karakoyunlu adı bundan gelir. Bu kabile Denizhan kolundandır. Hükümdarları Cihan Şahtır. İlk reisleri Bayram Hocadır. 1392 ye kadar Pir Hasan Karakoyunların padişahlık yap-mıştır. (1)

Çorum'dan Merzifon'a uzanan geçmişteki pirlere, Alaca'da bundan nasibini almış, almasına fakat bugün bu konuyla ilgili bir eylem yapılmamış. Hatta bu çamlığın adı nereden geliyor diye merak eden bile

olmazken bu çamlığı belediye encümen üyesi iken ihya eden, Sayın Cavit Kolağası Çorum'un en güzide parkı haline getirmiştir burasını. Bizde kimmiş, neymiş diye bu konuya eğildik. Eğildikçe tarihin derinliklerine indik. Tarihin Mursallılarını tanıdık. Rahmetli Eşref

Ertekin'in bana verdiği 1890 tarihli harita, bize Çorum'u tanımaya en büyük rehber oldu. Pir Sultan Abdal, Pir Baba dergahında 13 yıl eği tim görmüş, fetih örgütlerine katılmış, sonra yine Çorum'da ya-şarken Pir postuna vekillikle görevlendirilmiş. Sonuçta da çırağı Hızır Paşa tarafından Sivas'ta asılmış.

Pir sözcüğünü açarsak, müritlerini koruyan (Arif- i Billah) dır.

Merzifon'da da bir mahalle bir makam tespit ettik. Çorum'daki 1963 tarihli kadaastro haritasında burası mezarlık yeridir. Mülkiyeti ise Terlemez ailesinde iken belediye istimlak etmiş yine Tapu Müdürü İbrahim Demirci'nin şahsi arşivindeki 1891 baskılı harita da Pir Baba makamı belirlenmiş. Durmuş Çevikgeday ın evine yakın olan bir tekke olduğu [KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

mahallenin yaşlıları tarafından beyan edildi.

" Yine gırcılandı dağların seli,
Kış tutmuş iniler küre'nin beli “

Alaca' ya kadar uzandıığımızda Bahattin Mamalıoğlu bize şu bilgiyi verdi. " Prof. Zü-beyr Hamit Koşay bu konuyu incelemek için evimde misafir oldu. İmam Zeynel Abidin'in 7. Soyu Pir Mehmet Dede' de burada yatmak-tadır. Bizde İmam Rıza'lıyız 86 yaşındayım bu Gerçeği artık açıklamalıyım. Pir Sultan'ın oğlu Pir Ali'nin'de azda olsa bu ellerde yaşadığı söylenir. Hatta Pir Ali'nin şu dörtlüğü ağızdan ağza günümüze kadar taşınmıştır.

“Pir Ali der mehdi, ciğer yanığı
Kırmızıdır donu, yeşil sancağı
Düzelim koşalım bahçeyi bağı
Zalimler oradan sürülse gerekdeser”

de yine yörenin geçmişteki ünlü ozanın Pir Yakub'un 13 beyitlik bir şiirini sadece şah beyidini alırsak;

“Pir Yakub'um eydür esrefi kerim,
Koca rahman sana doğru bakarım,
Küstah oğlan sular gibi akarım,
Turaba hizmeti kulda bir zaman.”

Pir babanın Zeynal Abidin soyundan geldiğine göre Hz. Veysel Karani evladındandır.

1255 tarihinde Ali izzet tarafından ha-zırlanarak "Teskere-i Makamat" adı ile matbu olarak basılmış ve M. Selim Gürsel tarafından orijinali,okunuşu ve bu günkü anlamı ile Gürsel Yayınevi tarafından neşredilen "Çorum'da Yatan Meşhur Yatırlar Teskere-i Makamat Ali İzzet" adlı çalışmasınının 85. Sayfasında:

"Zeynelabidin vakfesinde görüldüğü kadar hazret, Veysel Karani evlâtlarından olup, şehrin kuzey kesiminde Samsun caddesi üzerinde bulunan kabristan-

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

da ahşabdan türbede yatmaktadır. Hayatta iken ve vefatından sonra hizmetinde bulunan Piri baba vefaatından sonra yanına defnedilmiştir. Haylice vakıf malları vardır . Halen mütevellî tarafından bedelle idare olunur. Türbesi musalla taşı ve Cuma namazı kılınması için müsaadesi vardır. Ziyaretgâhtır. Çoğunlukla baş ağrısı çekenler ziyaret ederlerse şifa buldukları denenmiştir." bu bilgi bulun-maktadır.

Diğer söylenceler; Sayın Dr. Rıfat Patır "Pir Baba çamlılığı daha önce mezarlıktı. Belediye başkanı Baha Çorbacıoğlu bu mezarlığı kaldırdı. Yerine çam dikti. Daha sonra çay ocağı açtı."

(1) Büyük İslâm Ans. Sh.441-482

ÇORUM ve PİR SULTAN

Yadsınacak bir başlık. Doğduğu yer Sivas ba naz, bu bir gerçek. Ya feyz aldığı tekke neresi? İlimizi araştırdıkça bir kültür hazinesi çıkıyor karşımıza. Pir Sultanların öğrenim gördüğü nice bilim adamlarına öğreti veren, yetiştiren, çığları pişiren ilimizde Pir Sultan'ın da izine rastlanmaktadır. Pir Sultan on beş yaşına gelince sazı omzunda gurbete çıkmış. Çorum' daki dergahta eğitim görmüş, daha sonra fütüvvet örgütüne girip sipahi olmuş.

Osmanlı Ordusunda Belgrad seferine katılmış. Budin kalesinin alınışını görmüş, seferden sonra Çorum'a dönmüş, yeniden dergaha girmiş. Daha sonra Pir Postuna vekillikle görevlendirilmiştir.<1>

Ustaların ustası Pirlerin Piri Çorum'daki (Pir Baba)'dan el almış ünü Mursallılardan, dalga dalga Anadolu'ya yayılmıştır.

Bu verileri değerlendirirsek özünde yurt sevgisi, kahramanlık, çevresinin sorunlarını baş tacı eden, sazında, gönlünde insan sevgisi ağır basan bir **[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)**

ozandır. Araştırmalar Pir Sultan'ın katı bir tekke şairi olmadığını gösteriyor. Tersine halkının derdiyle dertlenen, dirlik ve düzenliğine baş koyan bir ozan karşımıza çıkıyor. Aşağıdaki örnek dizeler Şah tutkusu değil,başlı başına Anadolu kokuyor:

"Özü öze bağlayalım
Sular gibi çağlayalım"....

"Bir güzelin aşyım ağalar
Onun için taş tutar el beni"....

"Ben bu derdin hangisine yanayım
Yine tazelendi yürek yarası"....

Onda şah özlemi arayanlar, ağır vergileri, karayazıcıları, açlığı, kıtlığı görmeyen,kurtarıcı aradığını göz ardı edip, şah tutkusu aramışlardır. Başlangıçta bazı yazarlar şah tutkusu ile yönlendirilmiştir. Her yazar aynı şeyi aramıştır.1534'den imamlık payesini alan Farsça

hükümüne devleti bağlayan Şah İsmail,şeriatı uyguladı. Kızılbaşlık, Şii,Ulema tarafından tasviye edildi.

Şeriatçılığa geçildi, <2> örnekler verirsek:

" Hızır Paşa'da ahım var
Benim bir tek Allahım var" ....

dizelerini neden sıralıyor? Açlığın,yokluğun bitmesini şahta arasa idi:

"Durulur gam yeme divane gönül" ....

diyecek kadar iyimserleşir miydi?

"İçim oyuk,derdim büyük
Ben onun için inlerim"....

Can pazarı bu. İdam sehpası Şah'ı da aratır,Urum illeri de.

"Yare salem söyle Urum illeri."....

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Urum illerinden de imdat bekliyor. Vatana ne denli bağlıydı? Ne idi iniltisi?

"Gurbet elde yadellerin kahrını
Çekeyim de eğleneyim bir zaman."....
Yazarlarımız neden bu ağıtlara eğilmedi?
Bugün bile yüreği parçalayacak ağıtlar.
<1>(P.S.A. A. Köklügiller s.17)

"Yürü bre yalan dünya
Yalan dünya değilmişin
Hasan ile Hüseyin'i
Alan dünya değilmişin?"....

Bu ağıtla mı Şah'a?

"Yine gırcılandı dağların Salı
Kış tutmuş iniler Küre'nin beli"....

Küre beli amansız. (Pir Sultan Abdal Çorum'
un yol vermez bir belinde küre kaynatmış, bu köye o
günden bu güne Küre köyü denir.)

Hatap boğazının ayazımı işledi iliklerine ?
Çorum illerinde mahsur mu kaldı ? Kırıkkale'deki
Hasan Dededen yardım istiyor:

"Hasan Dede Yürük kulu nerdesin?" Diyor.
Karamsarlaşıyor. Hızır Paşa katline ferman deyince:

"Kalsın benim davam divana kalsın" ....

Dizelerini sıralıyor. Doğayı, inancını, insanı,
yurdunu, toprağını nasıl oluyor da bırakıp, ağıtlarında
şah diyor. Bu şah Hz. Ali'mi, Kerbela şehidi Hüseyin
mi, Halk mı yoksa, İran Şahı mı? Bu aydınlanmalı.
Çalakalem Safevi hükümdarına Şah denilmemelidir.

Darağacı denize düşene, tutanak dal mı artıyor?

"Ankara'dan çıktım sabah namazı"....
diyen dil mi başka?

"Alınmış abdestim aldırırlarsa
Kılınmış namazın kıldırırlarsa

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Sizde şah diyeni öldürürlerse
Ben de bu yayladan şaha giderim" ....

demesinde Hızır Paşanın hiç mi etkisi yok?

"Yürü bre Hızır Paşa
Seninde çarkın kırılır
Güvendiğin Padişahın
O da bir gün devrilir." ....

"Hangi dinden isen ona tapayım" ....

gereğini duymaması, idam sehpasından bile
kurtuluş aramamasıdır.

"Niye geldin derler Urum Sefuru
Urum'dan günahı kazandım geldim." ....

Avrupa'ya islâmı yaymak için tekkeler
kurmamış ki ? Bugün ki Bulgar, Yunan, Rumen,
Arnavut,

Yugoslav topraklarındaki Türkler Onu idamdan
kurtardı mı? Yoksa Sivas meydanında asılı kalan boş
bir aba mıydı ?

Halkın gönlündeki hangi Pir Sultan mezarına
varsanız burada derler. Bu gizem bugün bile
aydınlanmamıştır.

"Dayanılmaz felek çarkı katına

Varın haber verin ev külfetine

Çıkıp,ele karşı ağlamasınlar." ....

Pir Sultanı yalnızca Şah hayranlığı açısından
incelemek, tek kalıpcılık olur. Büyük ozan sığmıyor
bu kalıba. Şiirlerindeki Allah,Peygamber,Ali ve insan
sevgisi sele katar Pir Sultan'ı " Gelin canlar bir
olalım" ....

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

ÇORUM'DA ADI BÜYÜK KENDİ YAZILMIŞ FAKAT AZ BİLİLEN BİR TARİH. ZEYTİN DERESİ HAKKINDA BİR ARAŞTIRMA ANISI

Sayın Mahmut Selim Gürsel, Kütüphane Müdür Yardımcısı. Bir gün yanına uğradım, biraz oturduktan sonra:

-Ben Zeytin deresine gideceğim ama yol yok, bel yok. Dediğimde:

-Olur, hocam ertesi gün gidelim, gideriz dedi. Ertesi gün için sözleştik.

Ben Müslüm Tunaboğlu, eski Hitit Televizyonunun kameramanı Aslan Örken ile Selim'in arabayla düştük yola. Kamera ile yol güzergâhlarını Kırkdilim yolunu, kapatılan tünelin önünü çekerek Osmancığ'a vardık. (Bu çekimler O günkü Hitit televizyonunda birkaç kere gösterildi.) Kaymakam Beyi ziyaret ettik, bilgi sorduk. Kaymakam bey:

-Bir meclis üyemiz şimdi gelir. Kendisi oralı size rehberlik yapar dedi.

Düştük Osmancık-Kamil yoluna. Yol virajlı ama çam kokulu ormanı bu sıkıntıyı göremedik bile. Yolda Baltacı Mehmet Paşanın köyü. 36 parça imiş dolaşmak günleri alır. Bir saat kadar sonra girdik Zeytin Deresine ki, yol iz hak getire. Dere nüfusla dolmuş köyler, köylüler. Bir cami önünde eki çağa ait toprak büyük bir küp. (Bilmem şimdi durur mu?) öz Türkçe konuşan insanlar.

Koca Kayası (Avlağı) 'nı sorduk. Köylüler çamurdan, kardan çıkamazsınız dediler. Yazın gelmemizi önerdilerse de nasip olup oralara bir daha gitmek nasip olmadı. Halkı dinlemek için bir ilköğretim okulunun oturduğu alan dikkatimizi çekti, burasının eski bir ismi yada muhitinin ismi var mı diye sorduk? Burasının adının eskiden kışla olduğunu öğrenince her şey çözülür gibi oldu. Kaynaklarda rastladığım, Osmancık Zeytin Deresi, Kızılmeşe ve Göl olarak geçmektedir. Buralarda bazı isimler de geçmekteydi ki; Kınık Aşireti, Esenli ve Karalı oymakları isimleri geçmektedir. Karalı oymağı Soruk

[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

Beyin adını bu bölgede bir köye verilmiş. Türkmen ailelerinin çoğu Çelebi Mehmet tarafından ortadan kaldırılmış idi. Geri kalanlar zaman zaman yağmalama hareketlerinde ve olumsuz işlerde bulunuyorlardı.

Koca Kaya hakimi Haydar bey, Yörgüç Paşa ile savaşma ihtimalini düşünerek kalesine iki - üç yıl yetecek erzak doldurmuş.

Yörgüç Paşa) çadır kurup iki yıl kuşattılar muvaffak olamayınca, Haydar Beyin ambarcısını elde ederek ambarı yaktırmaya muvaffak olmuş. Yıl 1426 .

(Amasya Tarihi H. Hüsamettin: Şimdiki Merzifon'un yaslandığı dağda Tavşanoğlu Umur Bey hakimdir. (Bu dağın adı sonradan Tavşan Dağı adını almıştır) Haydar Beyin Kardeşi Tavşanoğlu Umur Beydir. Bu iki saltanat birlikte yıkılmıştır. Çevrede eskiden Türkmen aile oymakları yaşamakta ve çevre illerde de Çorum, masya, Tokat, Sivas yörelerinde çeşitli ufak kale beylikleri ve yerleşik düzen olmayan Tavşanoğlu Yörük taifesinden, Babailer Kızıl Kocalılar, Kızılcılar. Çorum, Amasya, Tokat, Sivas yörelerindeki bu beylikler tek tek toplanıp katledilmiş,

kalanları da Trakya ve Balkanlara sürülmüştür. Bunlar Atatürk'ün soyudur. (Ş.Süreyya Aydemir: Tek

Adam, Sayfa 3, Sayfa 42, Sayfa 409 --- Hüseyin Şehercioğlu: Atatürk'ün soy kütüğü ve Sülalesi ---- Baki Öz : Alevi ve Bektaşiler Sayfa 10) --- Mahmut Selim Gürsel Çorum 1997 adlı çalışmasında olayı şöyle yansıtır:

ZEYTİN DERESİ KOCA KALESİ'NİN FETHİ

1426 tarihinde Osmancık Zeytin Nahiyesinde bulunan Koca Kayası adında müstahkem bir kale bulunuyordu. Kalenin hakimi Haydar Bey adında yaşlı bir kimse idi. Haydar Bey' in Kasım adında bir oğlu varsa da bu oğlunun mevcudiyetini herkesten saklar duymazdı. Saklamasının sebebi ise, çevre beyliklere sık sık oğlu ile hediyeler yollar, bu hediyeye yolladığı beyler tarafından oğlunun esir edilerek kalenin teslimine zorlanma korkusu taşırdı. Haydar Bey kale halkı ve askeri için bir kuşatma halinde yıllarca yetecek kadar erzak bulundururdu. Yörgüç Paşa bu [KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

durumu bildiği için kalenin kuşatılma ile alınmasının imkansızlığını biliyordu. Haydar Bey'in Tayfur adında çok güvendiği adamını hediye vaatlarla elde ederek bu ambarın yakılmasını sağladı. Ambarın yakılması sonucunda Yörgüç Paşa gelerek kaleyi teslim aldı. Haydar Bey ve oğlu Kasım Bey'i padişaha yolladı. Sultan her ikisini de iyi karşılayarak ikram ve ihsanlarda bulunup tımar tayin etti. Bunlarda ölünceye kadar Osmanlıların hizmetinde kaldılar.<1>

<1>Mütercim Baş Tarihi, Mütercim Baş Ahmed Dede.

DODURGA'DA HÜSEMOĞULLARI

Dodurgalılar, Oğuzların Kayı boyun-dandırlar. Yurt dışında da tarih sahnesinde görünürlerken ilimizin bugünkü idari taksimatı dahilinde, Alaca'nın çevresindeki sekiz Köyü içine alan bir yerleşim bölgesinin tarihindeki adı Karahisar (Timurlu) idi. Bu bölgeden 1276 yıllarında Hacılar Hanından, Sinop'a Alaca Çayında Kabil ve Simala yerleşim bölgelerinden Amasya ve Canik'e varan büyük bir şehirdir.

Selçuklu Sultanı, II. Gıyasettin Moğollu Baycu Noyan'a 1243 yılında yenilince Anadolu başsız kaldı. Bu kargaşa döneminde, şimdiki Alaca yakınındaki Karahisar Bey'i Hüsamettin Çove Osmancığ'ı ele geçirdi. Kendi soyu olan Doduroğullarını şimdiki Dodurga Kasabasına yerleştirdi. Kendisini susuzluk nedeniyle az ötedeki türbenin yerine yerleştirse de kavimleri orada kaldı. Bugünkü araştırmalarımızda da izledik ki halk ona saygınlığını hâlâ göstermektedir. Kasaba dışında ki Hüsem Dede evlatlarından Hüseyin Karabatak'ı mekanında ziyaret ettik. Büyük bir özveri ile bu tekkeyi sahiplenip koruduğunu izledik.

Tarihçi İbnbibi'nin kayıtlarına göre Türkmenlerden Çoban Bey, Oğuzların Kayı Boyundandır. Aynı kanaati Yazıcıoğlu Ali'de doğruluyor. (T. Tarihi s.180) Hüsametdin Çoban Bey'in XII. asırda ve daha önceki dönem-lerdeki yaşamını Yazıcıoğlu Ali kayıtlara geçmiştir. Timurtaş'ın oğlu Çoban Şeyh Hasan Eratna topraklarındaki (Doğu Karahisar'ı) ele geçirmiştir. Bu Zat Hüsametdin Alp Yürüğün oğludur. Çoban Bey Kastamonu Valiliği de yapmıştır. (Anadolu'da Türkler CAHEN s.30

1271'de Muinuddin Pervanenin oğullarının biri tarafından yönetilen bu çevreyi onun oğlu Mehmet Bey 1295 yılında bu yöreyi yeniden feht etmiştir. Aynı eyaletin hudutları içinde bulunan Osmancık ise 1271'de Selçuklu-Moğol topraklarının arasındaydı. Bu dönemde Moğolları Türkleştiren ve İslâmlaştıran Hacı Bektaş Veli'nin IV. halifelerinden Karadonlu Can Baba, Sivas Divriği Onerli Köyünde tahtını kurup, Avuçanlı ocağının etkinliğini VII. il dahil bizim Karaören (Oğuzlar)kasabasında hakka yürümüştür.(1290)

Fahrettin Ali Osmancık'ta geçici olarak tutuklu bulunmuştur. Bu nedenle Hüsametdin Alp Yürük,

Muzafereddin Yavlak Aslan ve de Hüsametdin Mahmut. Osmancık'ta sınırlı bir güç ortaya koymuştur.

1402- 1413 yıllarına gelince bu yöredeI.Mehmet'in veziri, Osmancıklı İmamzade Halil Paşa hüküm sürüyordu. İsmail Hakkı Uzun Çarşılı Bayat, Çapan ve Ceritlerle ilgisine araştırmışsala geniş bir kaynağa sahip olamadık (Milli Kültür 1990 s.49) Bu arada Ahmet Vefik Paşa zamanında bir ferman yayımlanmış Alevilerin 34 adet kitap gerektiğini bunu da Casus Karayakup'un bildirdiğini Çorum Kadısından önemle istemiştir. Bundan dolayı halk zamanın Üniversitesinin işlevini yapan tekkelerden kitapları yok ederek canını kurtarmıştır.

1331 yıllarında Osmancığ'ın adına Sarhun-Sorgun deniyordu. Sencer Bey Osman Bey'in amcazadesidir. (Çorum. Der. s.454) Doç. Bedri Noyan 'ın tesbitlerine göre Bayateli Türkmenleri Fuzuli, Yunus Emre gibi şairleri yetiştirdiğine göre, Bayatbey'i Hüsem Dede Şair dersek yanlış yapmış olmayız. Antep'den gelen Barak Türkmenleri kasabamızda da vardır. Bunlar Yunus Emre soyu baraklılardır.

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

1276 yıllarında lağvedilen Karahisar'a bağımlı olan Hüsem Dede'nin yaşamı da giz-eme bürünmüştür. Dodurgalıların başka bu yörelerde, 1177 yılında Osmancık Kalesinin Osman Gaziye verildiği bilinmektedir. İki Türk-men Beyi çatışması (Yörgüç Paşa - Haydar Bey) bu yöre Türklerinin yaşamını allak bullak etmiştir. Hüsamettin Oğuzların Kayı boyundandır. (Osm. Tar. T.T.K s.23 dipnot) Pasinler Sürmeli çukurundan Anadolu'ya, Kayıları, Moğolları dağıttı denmektedir.

Bu kayı Türkmen'i Hüsemdede'nin yurdu, her inanca mensup insanlarca, akıl hastalığı için ziyaret edilip şifa aranmaktadır.

DOYUMSUZLUK

Doyumsuzluk bilirmisin sen...
Uyurken, yıldızlar taşıtın oldu mu?...
Çakır dikenleri kirpiklerinmiydi?...
Denize baktığın zaman, orman görüntünmüydü?...
Moda evlerinin makasımıydın?...
Karanlıklara perde gerip; güneşi durdurdun mu?

Nükleer silahlardan, apollo on dan,
Daha güçlü şiir dünyasının yolcusumuydun?
Tüm meydanlarda, başı dönenler,
En güçlü aşk mektubu yazanlar,
Senin dünyanı mı yaşıyorlardı?...
Güneşi denizin fırçasıyla mı boyadın?..
Kuşadasında gözlerimi alıp,
Denizi, ayla kucaklaştırdın mı?
Karahasanlar mağarasında:
Aslanla yılanı boğuşturan ilahımıydın?
Beleni, Soğukoluk'u mu düzenledin?
Şairlik künyemimi onayladın?....

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Bana şiir mi yaz dedin,
Gönül uzayının, kozmonotumuyum?
Tarsus parkında portakal mı kalbim?
Büzebilirmisin; dilim dilim ayrılır mı?
Adana, cayır cayır, hiç ölçtün mü ateşimi?...

Güneş battı batacak ;
Parkın o köşesindeki çiftlerin girdin mi?
Dünyasına, Antalya yörelerinin
Belkıs taşıtları, İsmi senden mi aldı?
Kadifeden Karşıyakayı'mı kucaklıyorsun?
Uludağ'da suskunmusun?
Çatlak yarıklara: Siyim siyim akıyormusun?...
Gözlerin araba farı üzerimde.
Güneşi postaladın karanlıklara?...
Entarini akgünler makaslıyor mu?
Kalbini uzay kadar açabilirmisin sen?....
Karanlık evreni geçebilirmisin sen.
3 Mart 1973

DÜNDEN BUGÜNE AĞITLARIN ANADOLU'SU

Asır 16. yüzyıl. Sivas, Kasaba Yıldızeli! Köy Baǧnaz. Yıldız Dağının üstünde karabulutların dolaştığı, açlık, savaş, iç isyanların dorukta olduğu günlerde Baǧnaz'da bir çocuk dünyaya geldi. Yıl 1470. adını Haydar koydular. Her köy çocuğu gibi kuzu güder, oğlak güder. Güder de bir gök bilimcidir sanki. Dağa, taşa, gökte uçan kuşa karışır. Dağda uyuyup sabahlar, in cin olmayan Yıldız Dağı kendisi ile konuşur. Sanki kayalardan yankılanan sesler uyan der.

Bir gün ustasını aramak için alır sazını omzuna, çıkar gurbete. O dar yolu Çorum dergahındaki Mursaloğlu Pir Baba Dergahına on dört yıl eğitim görerek Koca Haydar adını Pir Postişinini Pir Sultan adına dönüştürdü. Yani Pirsultan adını Çorum'daki Pir Baba vermiştir. Artık ünü çevreyi taşar. Merzifon'da adına bir mahalle kurulur. Hüseyinabat (Alaca)

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

karargâhı haline gelir.

Bir gün Hüseyingazi'ye ulaşmak için yola çıkar. Yola çıkar amma, kışın zemherisi. Küre belinden Hüseyingazi ve Hasandede'ye sesleniyor:

“Yine gıcırdadı dağların Salı,
Kış tutmuş iniler Küre'nin beli,
Dermanın çektiğim Bektaşî Veli
Görmedim pirimi dertliyim dertli”

Küre belinde borana tutulmuş. En yakın köye sığınmak zorunda kalmış. Böylece bu köyün adı Küre denilmiş.

Yine:

“Pir Sultanın ahuzarda dardasın,
Hasandede, yürük kulu nerdesin”

Deyişiyile, Keskin'de ki Hasandede den yardım ister.

Ünü artık çevreye sığmadığı bir zamanda döner baba evine.

Pir Sultan Abtal'ın hayatına bir nokta koyalım. Bu günlere dönelim:

Bin dokuz yüz ellili yılların başında Türkiye kapalı ekonomiden, açık ekonomiye geçti ve kırsallardan kentlere yoğun bir yığılma oldu. Böylece yaşam biçimi değişen halk ferdi aile sistemine uyma zorunda kaldı. Kültür ve ekonomisini değiştirdi. Herkes şehre gitmeye özendi. Arpalığını, malını, davarını satıp gecekonduları yurt edindiler. Altyapı, elektrik, su ne ki? Şehirli olduk ya! Yarış babam yarış, yoklukları var etmeye, lüksü gördükçe daha lüksüne kavuşmak için çabalamaya. Bu yarışta bütçemiz altüst oldu. Kırk paramız olmazsa da; koltuk takımımız şu renkte, perdemiz bu renkte, falancanın taksisi var, ben ondan aşağıyı kalacağım. Para, pul yok amma, sahtekârlık ve dolandırıcılık oldu mecburiyet sayılan malları almak için. Bu işler en yakınlarından başladılar icraatlarına, sonra yakın çevreler, bu değişiklik öze işler. Hani o köydeki değerlerin, borç ve alacak hesaplarının mark ve dolara indekslenmesine ne demeli?

1956 dan bu güne tanıdığım bir ağaya çarşıda
[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

rastladım. Onu görünce sevindim. Ayak üstü muhabbetten sonra gel bir yere oturalım, bir şeyler içelim dedim. Epey ısrar ettikten sonra bir kahvehaneye oturduk. Kendisine takılayım dedim. Ağa o naz neydi? Biz birbirimizi yıllar önceden tanıyoruz dedim. Huca (öğretmen) açtırma kutuyu, söyletme kutuyu diye bi söz va ya. O bildiğin hanemde, ben kendimi kral sanıyordum. Eş dost beni adam yerine koyup kapımı çalıyordu. Geldik şara (şehre) dağıldı hortanam, hasret kaldım yüzlerine. Sabah oluyor, kahvaltı yapıyok, oğlan işe gidiyo, gelin çocukları okula hazırlıyo, bulaşık, süpürge için benim evde kalmam olmuyo, mecburen çıkıyon dışarı. Bahçeye mi gideceğim, davara mı, tarlaya mı? Çıktığında varıyon bi kaveeye, varıp senin gibi bi tanıdığın yanına selam verip oturuyon, bi konuşak demeden, karşı masadan çağırıyorlar, içtiği çayın parasını verip geçiyor çağırılan yere. Bizim yaşamızdakilere kaveede yer yok.

Köyde ağaydık. İndik şara irdelendik. Köyde her şeyim vardı. Şarda çocuklara, torunlara hasretim. Onlardan şikâyetim yok ama o kadar hortananın içinde

yapa yalınızım. Bunu anlatan aklı başında bir köylüydü. Anlattıkları hemen hemen aşağıdaki gibiydi.

Gelelim şehre göçme modasına Mehmet Ağada uyar. Göçer şehre. Altı çocuklu, Mehmet ağa, altıya bölündü, altı ev oldu tek hanesi. Ferdi aile sistemine onlarda uydular. Artık kendileri üretip, kendileri tüketmiyorlardı besinlerini. Her şehirli gibi onlar da hormonlu bitkilerin, katkılı yiyeceklerin esiri olmuşlardı.

İşte bu göç kurbanlarından Mehmet Ağa, evet yanlış değil köyde ağanın yaşamı bir başkaydı. Köyde iken evin en büyüğü ve en saygını idi Hasan Ağa. Her sabah erken kalkar, sabah kahvesini yudumlarken horantasının (aile bireyleri) iş bölümünü yapar, sen şehre gideceksin, sen çüte, sen değirmene, sen oduna. Döner otuz nüfuslu evin kadınlara. Sen ekmek yap, sen mala bak, sen yemeği yap, sen, sen çapaya. Bu kadar nüfusun mutlak emiridir. Çünkü kimse itiraz edemez. Mülkün tek sahibi, evin büyüğüdür. Ne kardeşler arasında dedik odu ya, ne de evdeki kadınlara fırsat

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

kalır. Ailenin akşam toplandığı sofrada yemek yenir, adabına göre sohbet edilir. Günler bu saltanatın güvenliği ile geçerdi.

Mehmet Ağa, dağılan ailesinin en küçük oğlunun yayında kalıyor.

Elindeki, avucundakini kendisiyle şehre gelen hortanası ile paylaşmış. Gelinlerinden ve oğullarından memnundu. Yalnız kırk yıl birlikte bir yastığa baş koyduğu eşini kaybetmişti. Sizin anlayacağınız köydeki saltanatını kaybetmişti.

Yukarıda anlatmaya çalıştığım Mehmet Ağa akli başında bir köylü idi. Şehirde şaşkına dönmüştü. Birde maddi açıdan mağdurlar vardır. Köyler boşalmış, tarla, tapan ekilmiyor, köyler viranelik olmuş, olmaya devam ediyor.

Köy kültürü açıklayıp, köy geleneğini dile getiren köylü ve köyü yazan yazarlar, çizerler ya öldüler, ya da yurt dışına gittiler.

Politik nedenlerle plansız, programsız kalkınma modelleriyle nüfusu kente çekenler, köyün gerçek hayatını yok ettiler. Okuyabilen köylü memur, eli

yatkın olan sanatkar oldu. Ya diğerleri? Onlarda, ya iş bulabilirlerse fabrikalarda çalışıyorlar, ya amelelik yapıyorlar, ya da kapıcılık yapıyorlar. Bunlarda geçiniyorlar sayılsa da acaba geçinebiliyorlar mı ? Ya bunlardan arta kalanlar. Çöp bidonlarında kağıt, plastik toplayıp geçinmeye çalışıyorlar.

İşte Türkiye'mizin gerçekleri! İşte Çorum'un gerçekleri!

Saygılarımla.

Kurban Bayramınız Kutulu olsun.

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

DÜŞLERİM

Kemal Paşam senin aydınlığında,
Uygarlıkta öncü ülke düşlerim,
Gençliği, bilim ve teknolojide,
Bütün keşifleri yapmış düşlerim.
Yoksulluk hastalık olmayan ülke,
Kansere de çare bulmalı bilge,
İnansın insanlar bilime akla,
Karanlık gecede mehtap düşlerim.
İki bin yılına geldiğinde,
Karanlığa gömüyor bu ülke,
Yıkamazlar inan topla, tüfekte,
Gençliğimde bilinç akıl düşlerim.
Sınıfında sağlık, barış öğreten,
Yurdumda dipdiri işleyen beden,
Gözlerim kapanıp dolmadan vadem,
Gerçek olsun özlemlerim, düşlerim.
Özgürlük, iş, emek günün sorunu,
Görmedik mi bundan daha zorunu,
Gel "İSMALı " iyiye yap yorumunu,
Belki yaraları deşer neşterim.

EUKAİTHA'DAN ÇORUM'A

Kuşsaray köyü tepesinde bir kale ve kuzey-
doğusunda kayabaşı denilen mevkii var.

Kale Dağı adı verilen yerde Roma devrine ait
kalıntılar belgelenirse ,<1> halktan da edinilen
bilgileri de eklersek, Kuşsaray Köyü tepesinde,
Kral Kızı Sarayı'ndan söz edilmektedir.

Bu yörede Çorum-Elvançelebi arasında
bulunan Kuşsaray Köyünün daha eski adı ise
:EUKAHİTA' DIR. Bu kalede yaşayan,Saint Thoddere
adlı bir azizden söz edilmektedir.<2>Halk tan da
edinilen bilgileri de eklersek, Kuşsaray Köyü tepesinde
Kral Kızı Sarayı'ndan söz edilmektedir. Bu yörede
Çorum-Elvançelebi arasında bulunan Kuşsaray
Köyünün daha eski adı ise : EUKAHİTA'DIR. Bu
kalede yaşayan, Saint Thoddere adlı bir azizden söz
edilmektedir. <3>

M.Ö. 1800'lerde (Eski Hitit öncesi) Boğazköy
Hatuşaş arşivinde bulunan bir tablette; Pithana M.Ö.

[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

1850 tarihlerinde Kuşara kentinin kralıdır.
<4> M.S.170'lerinde,Roma'yı Anadolu'ya bağlayan yolların birbirine bağlaması ; Eukahaita - Çorum - Karissa (Alaca)'dır.

Bu bölgeler Amasya merkezini teşkil edi yordu. İngiliz erkeolog Sir William; ömrünün üç yılını Eukait'da geçirmiş,1888 yılında yayımladığı"Anadolu'nun Tarihçesi" isimli eserinde "Pimalisa" dan da söz eder ki , burası bu günkü Gümüşhacı Köyü kasabasıdır. Bu devirde Mecitözü'ne Avkat Hacıköyü denil mekte idi.

Kuşsaray'ı daha genişliğine işlemek için; Karahanlılar ve Saltuk Buğra'ya ve bu yönetimden kopan Karalu Aşiretini daha derinliğinde incelemek gereklidir. Bu Aşiretin son uzantısı Karaözü ve Kuşsaray'daki son uzantıları olan Karahanlı yani,Karaveli'lere bakmak gereklidir. Karaveli İsmail Kahyagiller (bu günkü deyimle Karahanlılar)'dır.

KARALU AŞİRETİ

Bu Aşiret Karaözü'nden geçen Kızılırmak üzerindeki köprünün yapımcısı Şahruk Bey 'i tanıyacağız. Bu tarihi daha ilerilere taşımaya çalışırsam; Kuşsaray sözcüğü üzerinde durmalıyız.

Elazığ Baskil ve Keban Barajı civarında Kuşsaray isimli bir yerleşim bölgesine de rastladık. Bu kelimenin kökenine inerek: Kuşay Peygamberimizin beşinci derecedeki cediti olan, Kabeyi ihya eden, Kuşayb'dır. Kuşayb şehir kuran bir kahraman olarak gösterilir. (Yakutmuncanasr Wüstefelt -III-) Annesinden soyunu öğrenen Kuşay, Mekke'ye giderek mühim bir mevki elde eder. (İbn-i Duyard) Kuşeyr kelimesini de açarsak; Güneye sarkan Türklerin, Arap dil ve kültüründen etkilendiğini görürüz. Karaözü'nden çıkıp; Boğazlayan, Sarıkaya, Zile-Merzifon, Kalburcu, Löşdiğin ve Kultak köylerinde görülmektedir.

Kuşsaray Köyü'nün; bu günkü yerleşik düzene geçtiği yer; Güney Köyü'nün eğrek yeri olduğundan, buraya köyün yerleşmesine müsaade edilmemiştir.

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Bu günkü Sultan Nevruz dediğimiz semtteki kazılardan çıkartılan pöhrek kalıntıları buna tanıklık yapmaktadır.

Karaözünden gelip köye ilk kazmayı vuranlar, ilimiz tapu kayıtlarında (Sayfa no: 65) Soyadı Kanununun (1939'daki) çıkmadan önce lakapları şöyle sıralanmıştır:

1-Mollaoğlu Ali Kethüda,

2-Uzun Mustafa,

3-Deli Veli,

4-Köseoğlu,

5-Buçukoğlu,

6-Bıcioğlu,

7-Karadervişoğlları,

8-Sanoğlu

9-Karavelioğlu

10-Osmanoğlu.

YAKIN TARİHTE KUŞSARAY

Ardahanlılar ; Yahut da Kerimoğulları ve Kubatlar, Beykent'in kurulduğu 1595 yıllarından, 18 yüzyıla kadar Rişvanlıların baskınına uğrarlar. Hanak Kazası Çimliçayır Köyünde, Kars'ın çevrelerinde ve Ardahan'da da görülen ilk Türkmenlerdir. İstanbul'un Beşiktaş'ından Çiçekli Köyüne, oradan da Çimliçayır'a, Malatya Hekimhan, Gökağaç'a geldiler. <5> Yazınbasak ve çevresinde kuyuculuk yani odun kömürcülüğü yaparlar, kışın da Urfa'ya kadar inerler. Rişvan Kürtlerinden birisini öldürüklerinden kendilerinin cezalandırılacağını bildikleri için Anadolu'nun çeşitli yerlerine ve Çorum'un

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Kuşsaray, Gökçam, Höçüğüncöyü, Alacahöyük ve

Haydarıncöyü gibi yerlere daha evvelden olduğu gibi en son 1745 yıllarında yerleşirler.

Şah Sadılı Ocağı

Sultan Reşat, Şah Sadılı Ocağı Dedesi olan Kangal kazası Yellice Köyü Alevilerinin bağlandığı Mahsuni'den yardım ister ve Rus - Osmanlı'lar arasında yapılan Tuylar Muharebesinde Çelebi Cemalettin de gönüllü asker toplar, bu askerler büyük yararlıklar gösterirler. <6>

1966 yılında girişimlerle Prof. Dr. Zübeyr Hamit KOŞAY Kayabaşı denilen yerde, kazı yapmış Frikler'e ait eserler çıkartılmış, bu eserler bu gün Çorum Müzesinde sergilenmektedir. Türk Tarih Kurumu tarafından Belleten Dergisinde bu kazı bilgilerini yayımlamıştır.

<1>Evliya Çelebi Seyahatnamesi S.133-138

<2> İslâm Öncesi İnanç Motifleri S.174-175

0

<3> İslâm Öncesi İnanç Motifleri S.174-175

<4> Meydan Larousse Hitler bölümü -Çorum 1997 .M.S.G.

<5>Prof.Dr. Mehmet ERÖZ

<6>Müdaafa. Nejat BİRDOĞAN

Not:

Değerli okurlar, Çorum 1997 çalışmasını yapan Mahmut Selim GÜRSEL, sanatının siyasetini kendi içinde bilimselliğiyle ermiş, şimdiye kadar yeri doldurulamayan Çorumlu Dergisi'nin ayarında, çağın tekniğinde uygulayarak büyük bir boşluğu dolduracağını yüreğimin derinliklerinde hissedişimi okurlarımla paylaşacağıma inanıyorum. Ömrünün nice yıllara uzamasını diler, en iyi günleri sizlere adarım. İsmail PAMUK

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

HIZIR UĞRASIN

Ocak ayının son günü ile 2 Şubat arasında Türkler tarafından üç gün şükür orucu tutulur. Buna Alevi Türk'lerinden günümüze kadar uzanıp gelen adı "HIZIR ORUCU"denir. Aşure orucu da toplumsal geleneklerin en belirginidir. Kökeni ise şu inanışlara dayanmaktadır.

- 1- Dünyanın aşure günü yaratıldığı,
- 2- Nemrut'un ateşten kurtulduğu,
- 3- Koç kurbanın İsmail ' e adandığı,
- 4- Hz. Ademin tövbесinin kabulü,
- 5- Eyyüb ' ün hastalıktan kurtulduğu,
- 6- Nuh tufanının sona erdiği,
- 7- Yakub ' un oğluna kavuştuğu,
- 8- İsa'nın göğe çekildiği,

Bu inançların aşure gününe rastladığına inanılır. Türkmenlerde de bu saygıya binaen oruç tutulur. Tüm ibadetlerin bayram sevinci içinde yapıldığına inanılır. Bunlar şükür orucudur. Oğuz Türklerin de sefer dönüşü dokuz gün eğlenilirdi.

Bu geleneklerin benzeri ve en mühimi de, HIZIR ORUCU' dur. "Kul bunalır Hızır yetişir." Hızır her bunalan Allah'ın kulunun imdat meleğidir. Dar günde "medet, mürüvvet" yani mürüvvet Ali' den kalmıştır. Kul bunalınca Hızır'a haber verir. Hızır gibi yetişen insana da Hızır benzetmesi yapılır ve "Hızır gibi yetişti" denir. Dertlilere deva hastalara şifadır. İnsanlar kendine büyük iyilik yapan kamil kişilere "Ali kardaşın, Hızır yoldaşın olsun "diye dua ederler. Çocukluğumda Allah seni Hazreti Pir' in yolundan Hızır'ın elinden mahrum etmesin denildiğini çok işitmişimdir.

Hünkar Hacı Bektaş Veli' de Anadolu' ya Hızır gibi gelmiş, keskin kılıç değil tahta kılıç kullanmış. Yani bugünkü İhlara Vadisi kesişlerin yurdu iken bilgisi, hoşgörüsü, ve insana olan saygısı ile İslâm'ı onlara kabul ettirmiştir. Konuyu özetlersek her iyilikte Hızır'ı bulur ve ona sığınılır.

[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

KANLI MELEK

Köy yaşamının kente akıp ,kent ve köy kültürünün allak-bullak olduğu bir yaşamla cebelleşiyoruz bu günlerde. Anadolu'nun güzelliklerini çeşnilendiren,bir yaşamı geride mi bıraktık ne!... Bırakamıyoruz, kentte her gece köy akşamlarını yaşıyorum dersem özümü ırgalayan bir gerçeği söylemiş olurum.

Koyun sağarken,bulgur çekerken,çapa vururken yada bir düğün coşkusunu yaşarken, gelinciklerle, gök nevrularla, ikbal çiçekleriyle haşır neşir olurken,Oluklunun gürül gürül suyu genzimize dolarken,türküler söylerken, asker uğurlarken, tatilde çeşitli okullardan çocuklarımız köye dönerken, ne denli mutluyduk ?...

Ya bir köy kızı gurbete gelin olurken,acısı yüreğimize kor gibi düşerdi.

"Elinden solma kınası,
Gülüp oynamaz kanası,
Ağlıyor kızın anası,
Kısmeti gurbete düştü.“

Kızın gelin oluşunu, oğlanın mürüvvete erip, çeyiz almaya gidiş coşku;

"Gidiyorum Çorum'a
Bir taş değdi goluma,
Kolum sarılmak ister,
Yarin ince beline.

Allanma,sallanma,
Gohulu gelin,
Aynası belinde
Sohulu gelin.“

Gelin;

[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

"Hele mumu yaksana,
Bir dön bana baksana,

Çevreli mendilini,
Al cebine soksana."

Köy yaşamının renkleridir,maniler.Hele
çalgıların;oyunların karıştığı bir karışık oyun vardır.

"Dallike";

"Kadife yastığım yok,
Odana bastığım yok,
Eller ne derse desin,
Ben sana küstüğüm yok."

Düğünün son gününde kız evinde çalınan davul,
zurnaya"Seher Davulu" denir. Gelin kız evinden çıkıpta
gideceği geceye "kına gecesi" denir.

"Şu dağlardan yuvarlanan daş mola,
Gül başına gelip geçen iş mola,

Gözümdeki yağmur mola,yaş mola,
Benim guzum ayrılıyor sürüden."

Son kına gecesinde kızın emsalleri hep birlikte yatar
ellerine kına yakarlar.

Anası:

"Yavrum ellerine kınamı yakam,
Sen giderken yola ben nasıl bakam,
Yaşlı mendilini koynuma sokam,
Kurttan,kuştan haber soram bir zaman.

Bir ozan,ana der ki;

"Bütün vücudum yansın,
Yalnız kalbim yanmasın,
Çünkü orada gurbete giden yavrum var."

Sofrasına bir kaşık eklenmesine karşın oğlan evi
sevinçlidir. Tarlayı ekti biçti,elde avuçta ne varsa sattı
[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

savdu, ama kınalı gelini eve getirdi.

Salonlarda; dans edenler,köy düğünü şehir düğünü derken;Urum (Rum)1940'lı yıllardaki "KANLI MELEK" öyküsüne takıldı kaldı. Şeherden alış veriş yapıp akşam köye dönenler,

anlatmakla Bitiremedikleri "kanlı melek" öyküsü:
"Yok öyle değil, şöyle. Yok o köy değil, falan köyde olmuş. Her halde mumyalamışlar. Halkevinin camekanına kanlı meleş görmüşler. Aleme ibret için

gerdek gecesi boş çıkmış güveyi boynundan kesmiş,türküde yakmışlar;

"Aşağıdan gelir bir kanlı melek,
Yolumu yolsuza düşürdü felek,
Bu yolun yolcusu olmak mı gerek,
Kıyma zalım kıyma canıma kıyma
Aldanıp ellerin sözüne uyma.

Orucu tuttum da bayram etmedim,
Gelin oldum,bir murada yetmedim,
Allah şahit el elinden tutmadım,
Kıyma zalim kıyma canıma kıyma,
Aldanıp ellerin sözüne uyma“

Bu söylenti çocuk yüreğimi çok etkilemişti. Sadık Sevin'ide kendime uydurup, köyüme on beş kilometre olan Çorum'a yaya gelip halk evi camekanında (şimdiki Belediye ana binası) dilimi yutarcasına seyrettim. Meğer değerli öğretmen Eyüpoğlu Çorum'a gelmiş, bu öyküyü canlı olarak halka Sunmuştur. Bunu ve

Tütüncüler'in bağda yazdığı, meşhur "Karadutum, Çingenem" şiirinde aynı yılda yazdığı 1960'lı yıllarda okul Müdürüm merhum Mümtaz Gürkan'dan dinledim.

Böylece, Anadolu kadının yazgısını, öğrenmiş oldum. Gerdek gecesi boş çıkma,cana mal olurken,
[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

şimdileri uruma vurdum. Her 8 Mart kadınlar gününü içimin burukluğu ile anarım. Bir yerde isyan edesim gelir. Kadınlarımız neden iki bine bir kala,okutulup erkekle ekonomik eşitliğe kavuşması sağlanamaz.

.....

Daş (taş)

Gohu (koku)

Zahir-seher (sabah)

Gul (kul)

Guzu (kuzu)

Halgevi (halk evi)

KARADONLU CAN BABA KİMDİR?

Türk Kültür Tarihinde Çorum Sempozyum Tebliğleri 26-27 Temmuz 1991 tarih ve Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü Halkbilim Anabildim Dalı Araştırma Görevlisi Sayın Gülin Öğüt PEKER;Çorum Türk Kültür Tarihinde Çorum Sempozyum Tebliğleri'ni yayınlayan Çorum Belediyesi kitabının 211-217 sayfaları arasında “Karadonlu Can Baba” isimli bir tebliğ sunmuşlar.

Karadonlu Can Baba hakkında 1960 yılından bu yana araştırma yaptığımı sayın belediye ilgilileri çok iyi bilirler. Bunun kanıtını da basın ve Makamlarınca verilen eski Turban Otelinde verdikleri plaket ve il makamının araştırmalarımı onayladığı 1992- ve 2001 tarihli yazıları. Benim kimse ile alıp vereceğim yoktur. İl makamımız ne kadar saygıdeğerse, yerel yönetimlerde o kadar saygındır. Bana bu yazıyı yazma gereğini duyuran,bir ayağı mezara sallanması ve derinliğine incelediğim “Karadonlu Can Baba” tam anlamıyla tanıtılması gereken,o günden bu güne kalem namdarlarından tek kelime eklenmemesi.

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Karadonlu Can Baba kimdir? Sivas Kangal kazası Önerli köyündendir. Hacıbektaş-1 Velinin yedinci postnişinidir. Yani tekkeleri ve zaviyeleri ıslahla görevlidir. Hacıbektaş-1 Veli onu Erzincan önlerindeki Moğolları Türk ve İslâmlaştırmak için görevlendirmiştir. Bazı yapıtlardaki hurafeler bir yana, üstün başarı ile yerine getiren bir Türk öncüsüdür. Masal tarihini bir yana bırakır da tarihimizin gerçeklerine dönersek: Örneğin bu bulunduğumuz ilimizin sınırları içerisinde; Koyun Baba, Hüseyin Gazi, Abdal Ata, Seydim Sultan, Elvan Çelebi, Hüsemzade, Piri Baba, Kandilli Baba... daha niceleri saymakla bitmez. Zamanın üniversite görevini görmüş zaviyeler ve halk ozanlarının deyişlerinden başka hangi kaynağı gösterebiliriz? Karadonlu Can Baba zaviyelerden bazılarını kurarak İskilip Karaören köyünü kurdu. O adı unutturmak için üç-dört defa ad değiştirildi ama onun eserleri ben fakirden kopya ederek iki sayı Oğuzlar isimli göstermelik gazete

çıkartılarak “tez!” olarak Diyanete verildi. Şimdi o bilgin yurttaşın da Diyanet Müfettişi, sonra bilmem hangi makama getirirler. Yani sayın yazar “Türbedar Postu” kelimesini kullanmamışlar. Türbenin aynısını restore edilmesi için geçmişteki çok büyük para olan seksen milyon neye ve nereye harcandı ?

Yaşadığı dönemde Türklüğü yücelten ve:

Çıktım İsmail sivrisinin başına
Görünür Hünkar Efendim görünür
Değirmenler döner gözüm yaşına
Hünkara yardımcı Karadonlu görünür.

Yani halka kendini özden kabul ettiren bir Bektaşî Alevisidir Karadonlu Can Baba. Karadonlu Can Baba Hacı Bektaş-1 Veli öğretisinin dışında aramamak lazım

Not: Belge, bilgi istenildiği zaman hazır olduğumu saygıdeğer ilgililere sunacağımı arz ederim.

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

KIRKDİLİM SAVAŞI

Yıllardır araştırma yapmaya çalışırım. Çalışırken bazı öyle püf noktalar çıkar ki karşılaştığıma kendim bile zor inanırım. Bunun tipik örneklerinden birisi de “Kırk Dilim” olayı tarihe damgasını vuran bu savaş ya bir cümle ile geçiştirilmiştir ya da hiç söz edilmemiştir. Kültür hazinesi ilimiz geçmişin büyüklüğü ile dop dolu ; Zeytenderesi olayında olduğu gibidir, sevgili Mahmut Selim Gürsel'le incelediğimiz bu olaydan gelecek sayımız da söz edeceğiz.

Kırk Dilim olayını araştırmama o köyün değerli insanı Ekrem (Emekli Orman Memuru) zorladı. Zorladı da ne iyi etti. Hiç bir yerde umulmayan ve açığa çıkmayan kıt Kanaat bilgilerle de bir yöreyi bana başlık etti. "1381- 1389" yılları arasında güçlü bir Türkmen Beyi olan KADI BURHANEDDİN Kastamonu' da ki Candaroğlu Beyliğine karşı Osmanlı ile iyi ilişkide idi.

Candaroğlu Beyliği Osmanlıya geçince KADI BURHANEDDİN'E bağlı, Yeşilirmak yöresindeki beyler Osmanlıya tabi oldular. Bu olaydan

[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

sonra, Anadolu da Kadı Burhaneddin ve Osmanlıya bağlı güçler arasında çatışmalara tanık oluyoruz. Osmanlı Hükümdarı Kadı Burhaneddin'e mektup göndererek Candaroğlunun öldürülmesi istedi. Kadı Burhaneddin'den yüz çeviren Amasya, Osmancık ve Maden Beylerini de Osmanlı himayesine kabul ettiler. Bu durum Kadı Burhaneddin'i sarstı. Çorum ovasındaki Osmanlıların elinde olan KIRKDİLİM kalesinde, Kadı Burhaneddin kuvvetleri ile Yıldırım'ın oğlu, Aydın ili Sancak Beyi Şehzade ERTUĞRUL ' un kumanda ettiği, Temmuz 1392 tarihli tarih sayfalarına Kırkdilim Savaşı olarak geçen, savaşta Ertuğrul hayatını kaybetti. Bundan sonra Kadı Burhaneddin'in izniyle İskilip, Ankara kalecik ve Sivrihisar'ı TATAR boylar yağma ettiler. Kırkdilim savaşı sonu Amasya Kadı Burhaneddin'in eline geçti. Kendisine sancak beyliği verilmesini istedi. Bundan sonra Çelebi Mehmed'in Kumandasında otuz bin kişilik Osmanlı ordusu, 1393 yılında Çorum, Amasya'yı ele geçirdi. ÇELEBİ MEHMED'E Sancak Beyi unvanını aldı. Kardeşleri

ile giriştiği taht kavgasında Amasya üst olmuştur. Burada Osmancık ve Merzifon kaleleri Osmanlıya kazandırıldı.(T. Ta C.2.S.49)

Çelebi Mehmet Amasya'da bulunduğu sırada devlet otoritesi sarsıldı. Samsun, Tokat, Sivas yörelerindeki KUBATOĞLU, SAVCIOĞLU ve Kadı Burhaneddin Ahmet'in damadı MEZİT Bey gibi Türkmen Beyleri ile mücadele etmiş, bunların bazılarını öldürmüş, bazılarını da kendine bağlamıştır. Bunun sonunda Sivas, Tokat, Amasya, Çorum, Ankara, Eskişehir, Kocaeli, Bursa ve Balıkesir Çelebi Mehmet yönetiminde kalmıştır. Kadı Burhaneddin' in, Tatar ve Moğol Beyleri emrinde idi. Göl yazıda üç gün süren savaşta Osmanlı Kadı Burhan'a yelip, Ankara Sivrihisar çevreleri kırk gün yağmalandı (1560). (Çorumlu Dergisi C.22 S.602-603) 1559'da Osmancık'ta TARAK adında bir eşkıya türemiştir. Hacıhamza'da yol kesip, bir kişi katledip Kastamonu sancağının sarp yerlerine kaçtılar. Sekiz neferi katlederek Bafra'ya kaçtılar. Osmancık'ta 1559 yılında başları kesilip teşhir edildi. (Mühimme defteri S.3)

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

SON ÇAĞRI

İçimde bilmece gönlümde hece,
Yaşam buysa eğer hayat bilmece,
Düşdemiyim hayaldemi bu gece,
Engeller ne imiş sana gel diyor.

Kağıdın üstüne döktüğüm yazı,
Düğünde bayramda hatırla bazı,
Akşam sabah yüreğimde bir sızı,
Arada sırada sana gel diyor.

Taştan taşa atlar kınalı geyik,
Sergi bezi netsin bu yara büyük,
Ardıcın dalında öten üveyik,
Arada sırada sana gel diyor.

Şu dağları koyak koyak aradım,
Saçlarımı bukle bukle taradım,
Bir ömür boyunca seni aradım,
" Düğünde bayramda " bana gel diyor.

Hep aradım hiç bükmedim dizimi,
Okyanuslar iletmedi sözümü,
Uçaklarda bulamadım izini,
Şeytan sofrasının Şavkı gel diyor.

Çile damı oldu masamın başı,
Ben mi geçirmişim bu kadar yaşı,
Bekledim gelmedi kavim kardaşı,
Aklım fikrim zikrim sana gel diyor.

Eş dost gelip İSMAİL'İ sormadan,
Düşlerimi karlara yormadan,
Ömür bitip kepek sona ermeden,
Son Nefesim çabuk davran gel diyor.
15 Eylül 1996

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

SUNGURLU'DA DEDEMOĞLU

Sungurlu'nun kurulmasında adı geçenlerden birisi olan Abbas Dedemoğlu, 1700'lü yıllarda Sungurlu'nun Araf (Çayyaka) Köyünde yaşamını sürdürdü.

Dedemoğlunun yaşadığı Araf, yeni adıyla Çayyaka Köyü, Budaközü ile Delice Irmağının birleştiği yerdedir. Kendisinin Süleyman Şah'ın oğlu olduğunu söyleyen Abbas-ı Salis, Araf Köyüne gelmeden önce İran'da kardeşi ile yaptığı savaşa yenik düşerek, Trabzon yolu ile İstanbul'a ulaşmış Osmanlı'ya sığındı. (Ziya Gürel'in Aşiki ve Dedemoğlu, Lütffiye Aydın'ın Pir Sultan Abdal dergisi)

Osmanlı Abbas'ı Midilli Adasına memur eder ve 200 kuruşta aylık bağlar. Halkın şikayeti sonucunda Midilli Adasından kaçarak o zaman ki Bozok Sancağına bağlı Sungurlu'nun Araf Köyünde mekan tutar. Çorum Merkez de dahil çevresinde binlerce asker toplar. Alaca Bey'i Mamalıoğlu Ömer

Bey'e mekup gönderir. (Çorum Halk Kitaplığı) Sungurlu Bey'i Sungur Bey'de Abbası destekler. Türkmen Beylerinden Alaca Bey'i Mamlıoğlu Ömer Bey'i Paşa rütbesi ile Çorum Seraskerliğine getirir. Daha sonra Mecitözü ve yörelerini de ele geçirir. Memurları ve kadıları öldürür. Bundan dolayı Osmanlı, Abbas'ın üzerine büyük bir güçle saldırır. Bugünkü Yenice ve Hatap Boğazı arasında yenilen Abbas'ın Başı kafasından koparılarak öldürülür.

Abbasın ölümünün sonra Abbas ve Mamalıoğlu güçleri Osmanlılar tarafından darmadağın edilir. Arifegazili, İnegazili, Boğazköy ve çoğunlukla Alaca yöresindeki Mamlıoğlu Aşiretleri siner ve suskunluğu seçerler.

Kendi soyundan yürüyen asil bir sülaleye sahip olduğu bildirilen bu Türkmen Bey'i Serezde asılan varidağıtım yazarı Şeyh Bedreddin gibi kellesinden olur. Ustası kabul ettiği Şeyh Bedreddin' in mezarını görmek üzere Serez'e üç haftada yaya olarak gittiği söylenir. O dönemde kendinden evvel yaşayan Bedreddin'i nasıl örnek aldığı, Onun yapılarından nasıl [KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

esinlendiği tesbitlerimiz dışındadır. Halk Ozanlığı çok güçlü olan ve onlarca destan yazan Dedemoğlu ölmeden hayata pes demişcesine şu dizeleri sıralar:

Şu fani dünyaya geldim geleli,
Ağır çiftim döner harmanım mı var ?
Azrailde gelmiş can talep eder,
Benim vermemeye fermanım mı var?

Gerçek isen gerçek postunda otur,
Muhammet Ali'yi diline getir,
Bana derler gam yükünü sen götür,
Benim göttürmeye dermanım mı var?

Gerçek isen gerçek ikrar güdersin,
Şu yalan dünyanın cevri nidersin,
Felek benim neme bide edersin,
Sensiz inan günüm dermanım mı var?

Dedemoğlu'nu birgün dara çekerler,
Ağın oldu yedirdiğim şekerler,
Güzel sevdim diye ismim söylerler,
Benim haktan gayrı sevdiğim mi var?

Bu soydan gelen asılzade Müslüm Ağa yakın zamana kadar bu köyde yaşayordu. Müslüm Ağa'nın hayatını yitirmiş olmasına rağmen kardeşi Mehmet Öney ve yakınları köyde yaşamaktalar.

Böylece Dedemoğlu soyu Araf köyünde hala sürmektedir. Bu soya köy halkı saygınlık göstermektedir.

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

SUNGURLULU AŞIK AHMET

Dedikte: Değerli yazar İsmail Özmen'-in yazdığı 19. Yüzyıl A. B. Şiirler Ansik-lopedisinin 4. cildinin 369. sayfasında Sefil Ahmet'in “Gerçek kimliği bilinmiyor” kaydını koymuşlar. Sefil Ahmet, Deli Boran, Teslim Abdal ve Sefil Ali Çorum Sungurluludur.

Sefil Ahmet Sungurlu'nun Yalması 'Küçük Erikli) Köyündendir. Kesin olmamakla birlikte 1876 yılında hakka yürümüştür. Do-layısıyla Teslim Abdal, Çorum Teslim Köyün-den. Deli Boran, Sarimbey Köyünden. Sefil Ali, Sungurlu Yazın Köyünden. Dedem-oğlu, Araf (Çayyaka) Köyündendir.

Sefil Ahmet'le bunlar aynı kuşağın yaşdaşlarıdır.

Sefil Ahmet, Deli Boran için ne diyor ?

Bakalım:

Ta ezelden hilelidir başımız,
Ağlar gözler, Deli Boran nicoldu?
Anca bir Mevla'ya kaldı işimiz,
Ağla gözüm Deli Boran nicoldu?

Bazı gezer idi Hindi, Yemeni.
Seçer idi, yahşı ile yamanı.
İşte geldi ayrılığın zamanı,
Ağla gözüm Deli Boran nicoldu?

Atmışında ecel şerbeti içti.
Aşıklar babından firkate düştü.
Sene bin üç yüz altıda göçtü.
Ağla gözüm Deli Boran nicoldu?

Onulmadı bu sinemin yarası.
Muhabbet çağının geçti sırası
Buna ölüm derler yoktur çaresi
Ağla gözüm Deli Boran nicoldu?

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Sefil Ali intizarım Boran'a,
Garip baykuş gibi konduk virane
Malum olsun eşe dosta yarene
Ağla gözüm Deli Boran nicoldu?

Deli Boran için Sefil Ahmet tarafından künyesi okunmuyor. Yine beş beyitlik dörtlüğünden iki dörtlük alırsak:

Mektebe girsen de hakim eylesen
İnsen ilim dünyasını boylasan
tuz iki farzı eda eylesen
Ali evladın bilmeyince fayda yok.
Sefil Ahmet der ki günah getirsen
Daim benlikte kalksan otursan
Ayete,Hadise mana getirsen
Ali evladını sevmeyince fayda yok.

Sefil Ahmet biraz da dertli şöyle diyor:

Gidi zalim bize Kızılbaş demiş
Dallarda sallanan elma kırmızı
İncinme ey gönül ne derse desin
Dünyanın üstünde günde kırmızı.

Ol yedi kapıyı fehmetmez avam
İniler arısı içi boş kovan
Kudret kandilinden aleme doğan
Semanın üstünde günde kırmızı.

Sefil Ahmet böyle gördü düşünde
Hile yoktur haricinin işinde
Muhammet Ali'nin anlı döşünde
Şakıyıp bakmayan günde kırmızı.

Yani,1700 ile 1800'lü yıllarda Teslim Abdal, Sefil Ali, Sefil Ahmet birbirlerine çok bağlı. Yıllarca evvel ölen Şeyh Bedreddin'den de ışıklanan aydınlardır. Sefil Ahmet deryasını akıtan “Yağmadı da” derya kuru-muşa benziyor. Buradan Sayın Aşık Gülabe'ye sesleniyorum. Kendi köyünü daha iyi araştırıp, Sefil Ahmet'i [**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

günümüze taşıyabilir. Biz yaşlandık, araştırma olanağımız azaldı. Neredesiniz Sungurlu'nun aydınları?

Martta bahar gelir. Çadır Höyük'le. Bir kuş kalkar Leylam. İnsanı döndürür sümbülleri. Budaközü, Delice, Kızılırmak'la kucaklaşırdı. Ozan şöyle der:

Kız senin gözlerin Budaközü mü ?
Yoksa “Tokullu”nun tandır közü mü ?
Allak bullak ettin benim özümü
Derman mı kaldı sana varmaya.

Karaçay'ın Kızılıllı'nın turnası
Bir hoş oldum kolmu ki varması
Devşirdiğin Pamukğun dermesi
Yüz mü kaldı sana unu sorması.

Şimdilik, Çorum ile Sungurlunun arasına nokta koyduk.

TARİHTE MECİTÖZÜ

1336 yılında Danişmentlilerin Anadolu Kadısı olan Abdülmecit-i Herevi , Mecitözü'nü Malik hane olarak kullanıldığından, bu isme izafeten bu kasabaya Mecitözü denilmiştir. Bu beldenin asıl merkezi Avukat (Avkat) köyüdür. Karatatarlar Avukat Köyüne 1343 yıllarda geldiler. Moğol Boyu olduklarından, İlhanlı Devletini kuran Hülagü Han, Akkoyunlu Hükümdarı Karayülük Osman'la Sivas yakınında, yaptığı savaş sırasında, 1398 yılında düşman safına katılarak, Osman Bey'in Kadı burhanettin'i 1327-1381 yıllarında ele geçirip öldürmesine yol açtılar. 1400' lü yıllarda Yıldırım Beyazıt, Anadolu'yu fethedince, Karatatarlar Eyalet süvarisi olarak Osmanlı Devletinin hizmetine girdiler. (1)

Avukat oğlu Hacı Ali; Ağanın adına nispet olarak, Avukat Hacı Köyü diye tanınır. Avukat ismi Pontus zamanında söylenirdi. Halâ yörede kalıntılarına rastlanır. Avukat' a Bayındır, Kayı, Tatar Kürtlerde bulunmaktadır. 1728 yıllarında Avukatlı Ali Ağa [**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

burada konaklamıştır. Oğlu Mustafa da Paşalığa kadar yükselmiştir.

MECİTÖZÜ KASABASI 1894 YILINDA KURULDU

İskilipli İsmail Kemal Bey, 1894 yılında saat kulesini ve Hükümet Konağını yaptırdı. Mecitözü, Tanözü ve Varay adlı üç nahiyenin birleşmesinden meydana gelmiştir. 1240 yıllarında yedi nahiyeli 50 bin nüfuslu bir şehirdi. Bayındırlı Türkmen nüfusu ile yönetiliyordu. Bayındır Aşiretinden olan Baba İlyas Horasani Ailesi Amasya'daki nüfusunu kaybedince (Baba İshak'ın Amasya'da asılması sonrası) Bayındır Kasabasına yerleştiler. Bayındır Kasabası ismini alması bu olaydan gelir. Mecitözü nün bu tarihlerde 1240 köyü, 300 hanesi vardı. Buralar Bayındır aşireti idaresi altında idi.(2)

MECİTÖZÜ KASABASININ NAHİYELERİ

Elvan Çelebi: Kendi adı ile anılan bu köye

yerleşmeden burası Zününabat adlı ile anılır. Baba İshak soyundan Muhlis Paşa, 1237 yılında, Mısıra gitmek için Tanözün'e gelmiş, babasının Kırşehir'de ölümü üzerine bu köye yerleşmiştir. 1352 yılında da kendine bir mekan yaptırmıştır. Bazı kaynaklarda Elvan Çelebi'nin bu köye kaçırıldığı yazılmışsa da belirgin bir bir kaynağa rastlamadık. Yine Halk dilinde söylencelerden günümüze ulaşan yeşil direk kerametine dair söylenceler de gün ışına çıkmamıştır. Mısır'dan geldiği söylenen Yeşil direğin o zamanın teknik taşıma araçları ile taşınması mümkün görülmemektir.

Sivas Hükümdarı Köse peygamber adlı Eratna Bey'inin Veziri Elvan Çelebi'nin amcasının oğludur. 1263-1840 yılları arasında Elvan Çelebi bir kaza idi. Daha sonraları Nahiye olarak Mecitözü kazasına bağlandı. Şeriye sicillerinde 1533 tarihine kadar Tanözü diye kayıtlı olduğu halde, Zününabad 'ın adı ile anılan yerleşim merkezi Elvan Çelebi'dir.

XVIII. yüzyılda yaşayan (Allı turna isimli halayın ustası) Bahadınlı (Yozgat) Aşık İbrahim dir. Bir dörtlükte şöyle diyor:

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

"Çec beli'inden çıkın orda cıvıların
Enin Düvenci ovasında eğlenin
Elvan Çelebi de gencecik beğlenin
Orda gülüzarı sorun turnalar Aşık Paşa "

Göçerli Aşireti Beyi Samsa Çavuş Oğlu Osman Beyden At ve Koyun aldığı beyan eder. (3)
Aşık Paşa 1272 yılında Hacı Bektaş yakınındaki Gülşehri'nde doğmuştur. Asıl adı Ali'dir. Baba İlyas'ın torunu Muhlis Paşa oğlu Elvan Çelebi köye yerleştikten sonra Köy büyükbiryerleim merkezi olmuştur. Günümüzdeki bu köydeki soydan Yürüyen " Mütevelli " sülalesi bulunmaktadır. (4)

"Elime aldım kalemi,Dolandım Şarkı Haleb'i
Mecitözü'nde Elvan Çelebi, Mevlam bebeğe bir can."

Taş bebek isimli yapıttan, Kıta Elvan Çelebi'yi Medet umulan yer olarak belirler. Sarım Beyli Deli Boran'da: Çıkar Kandil Baba kendi köşküne varır, Elvan Çelebi'ye Müşküle. Şifa dağıtan bir mekanda bir

gece yatınca akıl hastalanıp iyileştiğini belirtiyor. Elvan Çelebi hem Şeyh hem de ozandır. Şu örneği de düşünceye açılan kapıdır. " Kimi Şemsim, kimisi mahrum durur." Kayı oymak Beyi Ertuğrul Bey 1288 yılında Söğütte ölmüştür.

Osmanlığı İmparatorluğu XIII. Yüzyılla da gelen Kayılardan kuruldu.(5) Moğollar Kayı olarak belirlenmiş deniyor. Prof. Ömer Barkan: Osmanlının Kayı'lılarca kurulduğunu kanıtlıyor. Bu nahiyede Oğuz Türklerinin Kayı boyuna mensup halk Mecitözü Kayı köyünde oturmaktadır. Kanuni devrinde Rumeli fethi nedeniyle Kayı Aşireti olan bu köy, Rumeli'ye nakledilmiştir. Diyarbakır'da Bıyıklı Mehmet Paşaya karşı koyup " Amıde yenilgiye uğradıklarından Diyarbakır'dan sürülen Kürt vatandaşlardan bir kısmı, Kayı Nahiyesinde zorunlu iskana tabii tutulmuşlardır.

ZENNUNABAT

Baba Zennun: Kanuni zamanında vergiye tahammül edemeyen Türkmenlerin öncülüğünde saraya karşı geldi. Osmanlı ordusunu bölgesinde bozguna uğrattı. Rumeli Beyler Beyi Hüseyin Paşa bu isyanı bastırmaya

[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

görevlendirildi. Hüseyin Paşayı da yendiğinden Hüseyin Paşa Sivas'a kadar çekildi. Diyarbakır Beyler Beyi Hüsrev Paşa, Baba Zennun taraflarını 1526 yılında kılıçtan geçirdi. 1263- 1840 yıllarında Merkezi Elvan Çelebi olan bir kaza idi. Daha sonraları nahiye olarak Mecitözü'ne bağlandı. Şerie Sicillerinde 1533 tarihine kadar Tanözü diye kayıtlı olduğu halde Zennun Babanın adı ile anılan yerin merkezi Elvan Çelebi 'dir.

Bu nahiyeye İnançoğları yerleşmiştir. Zennun Baba, Olcayto, (Ece Sultanın) torunlarındadır. Zennun Baba bir tatar ocağı uyandırmak istemişse de yenik düşerek kendi ocağını söndürmüştür. Bugün bu alanların bazıları Mecitözü sınırları dışındadır.

KIŞLACIK

Adından da anlaşılacağı üzere köy geçmişte Amasya'ya bağlı bir nahiye idi. Baba İshak'ın soyundan gelen babalılardan oluşan bir yerleşim birimidir. Mühlis Paşa soyundan gelen Gıyaseddin Mehmet Çelebi nin

emirliği zamanında burası Baba İshak'ın torunlarına Kışlak olarak verilmiştir.

KARAYAKUP NAHİYESİ:

Bu nahiyeye Karaceceli Türkmenler yerleştiğinden bu isim verilmiştir.

.....

(1)B. Larus. s.6405

(2)Amasya T. H. Hüsamettin Balım Sultan diye anılan Balı Babanın bu kasabanın yanında türbesi vardır. 1432 yılında bu türbe Mecitözü Emiri Turkat Bey tarafından yaptırılmıştır.

(3) D. Ceyhun A. K. Türkler s.59

(4) Prof. Dr. F. Bozkurt A.T. Boyutları s.20

(5) (2 T. T. Ali S. Y. Yücel c.2

(6) Prof. Gibbons'da Oğuzların Kayı aşireti olmadığını

I. Mardız Z. Velidi Toğan'da aynı tezi savunuyor.

Demirtaş Ceyhun A.Ş.K.B.Türkler s.58

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

TURİZM VE İLİMİZ

Bun Türkiye çapındaki turizmi açıklayacak kadar bilgiye sahip olmadığımı bilincindeyim. Yalnız yaşadığım ilde bunun dışında bilimsel olmasa bile yılların verdiği deney ve gözlemlerim bir iki söz etmeyi gerektirmektedir. Kimse ile alıp vereceğim veya da tenkit edeceğim. Peşin hükme kapılmayana kişisel birkaç söz etmekte bir vatandaş olarak doğal hakkım var.

Örneğin Hasanpaşa Kütüphanesinde bulunan birkaç bin el yazması kitaplar kaç defa Çorumlunun elinden almak istediler. O zamanki yürekli parlamenter Adnan Türkoğlu gerekli girişimlerle kitapların

Çorum'da kalmasını sağladı. Geçen yıl gelen bilimsel bir grup kitapların ömrünün sonuna yaklaştığını,alel acele çevirilerinin yapılmasını resmi bir raporla benimsediler. Çevrilmeli ama nerede ? Çorum'da....

Gelelim turizme ve turiste: İlimiz sınırları içerisinde Hitit medeniyeti yaşamış. Bu medeniyeti merak eden turistler Boğazkale'de incelemesini yapar, fırsat bulursa Alacahöyük'e geçer, oradan merkez ilçeye uğramadan Ankara'ya veya Yozgat'a geçerler. Her ne hikmetse turları ayarlayanlar Çorum Merkezini göstermezler gelen misafirlere.

İlimiz için şu gerçeği benimsemek gerek. Çorum turistlerin pek uğrak yerleri arasında olmasına karşın, Çorum'a gelenler hayret etmekte. Yalnız leblebi ile değil ilimiz temizliği ile de dikkati çekmektedir.

Genel olarak yabancı turist gittiği ülkede can güvenliği ister. Can güvenliği olmayan ülkelere gitmek istemez. Bunun yanında konaklama tesislerinde temizlik çok önemlidir. Bilhassa benim gözlemlerime göre VC ler hakkında çok titiz davranmalıyız.

[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

Turistlerin tamamı, bütün hastalıklar VC yoluyla geçtiğinin bilincindedirler. Bizlerde en önemli olarak VC leri daha temiz ve bakımlı yapmak zorundayız.

Geçen gün Bahabey Çamlığında mahdut gezimi yaparken cıvıl cıvıl bir kalabalık üzerime doğru geldi. Bunlar üç okulun öğrencileri, öğretmenleri ve o okulların bulunduğu mahallenin muhtarları ile resmi zevat. Bunlar çevre temizliği yapıyorlardı.

Alkoliğin, çağdışı kafaların, saygısızların kirlettiği alanı belediye ile ortaklaşa temizliyorlardı. Ben bu yaşımda utandım desem abartmış olmam. O minik eller büyük büyük sandıkları o küçük kafalıların, bira ve rakı şişelerini temizleyip doğayı kurtarma çabası veriyorlardı. Herkesin yiyip içtiği kendisine aittir. Bilinçsiz, kültürsüz, bencil insanların doğayı kirletmesine göz yummamalıyız.

Yazımı bir anı ile noktalayayım. Çorum'a iki kız öğretmen gelmişti. Amerikalı. Akşamları kız meslek lisesinde İngilizce kurs veriyorlardı. Kızların birisinin ismi Peni, diğeri ise Kris idi. Bir gün; Sorgu Hakimi Kamil Savaşır ile bana yarın bizi pikniğe götürün diye bir istekte bulundular. Onları o zamanlar

yem yeşil olan Kadife Çeşmesine götürdük. Çevredeki bağ ve bahçelere hayran oldular. Sonuçta yiyip içip eğlendik. Şehre dönmek üzereyi, Kris ile Peni aralarında fısıldaştılar, bizim ortada bıraktığımız artıkların hepsini toplayarak buldukları çubukla bir çukur kazarak artıkları gömdüler. Bu bize çok tuhaf gelmişti.

Şimdi o güzelim Kadife Pınarının başında bir tek kurumaya yüz tutmuş dut ağacı kalmış.

Sağlıcakla kalınız.

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

YENİ GÜN

Nevruz; İran dilinden (Farsça) bir söz cüktür.

Nevruz; yeni anlamındaki " Nev "sözcüğü ile gün anlamındaki " ruz " sözcüğünün birleşmesinden oluşur. Sözcük anlamı " yeni gün "demektir.

Eski gök bilgisinde, güneşin Hamel Burcundan Koç Burcuna girdiği gün olan Nevruz, 21 Mart öğlesine denk düşer ve gün olarak 22 Mart öğlesine kadar uzanır. Eski ve yeni İran takvimine göre bu gün yılbaşı sayılır. Nevruz' da toplumsal olarak ;dünyanın canlanması, karanlık günlerin geride kalması, baharın başlaması, sıcak günlerin devreye girmesi, aydınlığın çoğalması bolluk ve bereket 21 Mart ile sembolize edilmiştir.

Ahemeniler' in resmi yılbaşı Nevruz' da (21-22 Mart) Güneşin koç burcuna girdiği gündü daha yaygın olan halk takvimine göre ise

21 Haziranda şenliklerle kutlanan hasat zamanına bu ad veriliyordu. Bu yıllık verginin de toplandığı tarihi. Melikşah'ın 1079 'da yaptırdığı takvimi düzenlenmesinde yeni yılın ilk günün (Nevruz) 15 Mart tarihi olduğu kabul edildi. Nevruz İran' da Irak'ta, Mısır 'da Anadolu 'da yaygın olan bir halk bayramı olarak kullanılır. Kışın bitmesi, baharın başlaması sırasındaki şenlikler Türk Halk Edebiyatında ve Divan Edebiyatında " nevruziye " diye adlandırılan şiirlere konu oldu. Bu şiirlerde ağaçların yeşermesi, çiçeklerin açması, havanın ısınması vb. konu edilir.

Nevruz günü Ademin yaratıldığı, Nuh' un Gemisinin karayı bulduğu, Hz. Ali'in halife olduğu, hatta bugün doğduğu sanılır.

Bu yeni günle birlikte insanın yenilenmesi gündeme gelir. Ziyaretler ,geziler, eğlenceler

[**KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!**](#)

düzenlenir. Aileler özellikle Irak'la uzun süre devam eden savaşlarda Şehit olan oğullarının mezarlarını Nevruz' da ziyaret ederek Nevruz duası adı verilen bir dua okurlar. Sofralarında " s " harfiyle başlayan yedi çeşit yemek bulundurlar. Çocuklara hediye verilir. Herkes yeni güne uymak için yeni elbiseler giyer. Gerek biçimde, gerek özde bir yenilenmenin işareti gibi algılanır nevrüz İran'da. Anadolu'da yaşayan Türkler, Nevruz 'u yeni yılın başı, bahar başlangıcı, karanlığın sonu sıcak günlerin müjdeleyicisi, bolluğun işareti, kötü günlerin sonu, soğuk bitimi gibi çeşitli anlamlarda bir bayram günü olarak kutlamaktadırlar. Bu kutlamada, :Zerdüşt dininin etkisi ile ateş yakılmakta, ateşten atlanmakta, ateş çevresinde türküler söylenmektedir. Bu türküler ve maniler eski ilahilerin yerini tutmaktadır. Zerdüşt kaynaklı Nevruz, İslâm'i yeten sonra kendisini bir halk bayramı olarak yaşatmıştır. Bu yaşatma olgusu gerek Anadolu'da Asya 'da Türkler arasında canlı biçim de sürmüştür. Türklerdeki gök kültürü ve Tanrı anlayışının da ışığa dayalı olması Nevruz' un ulusal kültür içine kolayca alınmasına yol açmıştır.

Alevi-Bektaşilerinden büyük bayramlarının birisini de Nevruz 'dur.21 Mart 'ta başlayıp üç gün süren Nevruz törenlerinin Aleviler arasındaki temel nedeni, bugünün Hz. Ali'nin doğum günü olarak kabul edilmesine dayanır. Yine, Ali ile Fatma'nın bugün evlendiği Peygambere nübüvvet (yalvaçlık) görevinin bugün verildiği, Hz. Ali'nin Gadiruhum'da tüm Müslümanların Velisi ilan edildiği Alevilerce kabul edilir.

İslâm ülkelerinde Nevruz; İslâm'iyetten çok önceleri kutlanılan bir halk bayramı idi. İran Müslümanların eline geçtikten sonra bu bayramın resmi makamlar tarafından kutlanması sona ermişse de zaman içinde bu gelenek yeniden canlanmış ve resmen kutlamalar başlamıştır. Bu kutlamada, Nevruz'un ateşperest öğeleri biraz budandı ve içeriye İslâm'i öğeler sokuldu. Örneğin: Allah dünyayı gece ile gündüzün eşit olduğu Nevruz 'da yaratmıştır.

[KİTAP BAŞINA DÖNMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

İnsan, Nevruz günü yaratılmıştır vb. gibi.

Nevruz, Anadolu'nun çeşitli yörelerin de değişik biçimde kutlanılır. Tarım bölgelerinde bir tür bolluk töreni niteliği kazanmıştır.

Bu günde çocukların yumurta yemesi ve uçurtma uçurması gelenektir. Nevruz günü, mezarlığa gider, ölülerini ziyaret ettikten sonra hazırladıkları çörekleri yerler. Kars'ın bazı yörelerinde Nevruz Ali'nin Halife olduğu günün yıldönümü olarak kabul edilir. Nevruz' dan önceki Çarşamba gecesi damlarda ateş yakılır.

Bu ateş, Ali'nin savaşa gidişini halka haber vermesini simgeler.

